

DIPLOMADOLGOZAT

Hallgató neve:
Gyergyai Hilda

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Pénzügy Mesterképzés

Románia fejlesztési régióinak gazdasági teljesítménye

Belső konzulens: Dr. Parádi-Dolgos Anett
Egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Vidékfejlesztés és Fenntartható
Gazdaság Intézet, Befeketési, Pénzügyi és Számviteli Tanszék

Külső konzulens: Dr. György Ottilia
Egyetemi adjunktus

Készítette: Gyergyai Hilda

Kaposvár

2025

Tartalomjegyzék

1.	BEVEZETÉS.....	3
2.	AZ EURÓPAI UNIÓ REGIONÁLIS POLITIKÁJA.....	5
2.1.	REGIONÁLIS ÉS KOHÉZIÓS POLITIKA	5
2.2.	AZ EURÓPAI UNIÓ REGIONÁLIS POLITIKÁJÁNAK FEJLŐDÉSE.....	8
3.	ROMÁNIA REGIONÁLIS POLITIKÁJA	13
3.1.	ROMÁNIA CSATLAKOZÁSA AZ EURÓPAI UNIÓHOZ.....	13
3.2.	A CSATLAKOZÁS HATÁSA A ROMÁNIAI RÉGIÓKRA.....	14
3.3.	A ROMÁNIAI RÉGIÓK ISMERTETÉSE	16
4.	A ROMÁNIAI RÉGIÓK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI A 2021-2027-ES IDŐSZAKBAN.....	20
5.	A FEJLESZTÉSI RÉGIÓK GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNYÉNEK ELEMZÉSE	24
5.1.	FEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSOK ROMÁNIA NUTS2-ES RÉGIÓIBAN (2014-2020).....	38
6.	ROMÁNIA FEJLESZTÉSI RÉGIÓINAK RANGSOROLÁSA	41
6.1.	KOMPLEX GAZDASÁGI MUTATÓK.....	45
7.	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	48
8.	ÖSSZEFOGLALÓ.....	51

1. BEVEZETÉS

Dolgozatom témája Románia nyolc fejlesztési régiójának a gazdasági teljesítményének a vizsgálata, amit azért tartok fontosnak, mivel ezek a régiók alkotják az országunk úgy gazdasági, mint társadalmi fejlődési irányainak az alapját. Az ország, és azon belül a fejlesztési régiók gazdaságának működése és gazdasági helyzetük megismerése segítséget nyújt ahhoz, hogy felismerjük melyek azok a tényezők, amelyek hatással vannak a regionális életszínvonalra, a munkaerőpiaci lehetőségekre, valamint feltárják a regionális beruházási lehetőségeket és a fejlődési potenciált is. Mindezen ismeretek elősegítik a szakmai elemzéseket, valamint a döntéshozatalt is, ugyanakkor fontos szerepet töltenek be a tudatos állampolgári szerepvállalásban is.

Témaválasztásom oka az, hogy fontosnak tartom Hargita megyei lakosként ismerni, hogy milyen szakmai és társadalmi lehetőségeim vannak nem csak Románián belül, hanem abban a régióban is, ahol élek. Szükségesnek találom ismerni azt, hogy az adott térség, ahol élünk milyen lehetőségeket nyújt számunkra, a kohéziós politikát ismerve milyen irányba halad. Egy adott régió gazdasági helyzetének ismerete rávilágíthat a helyi gazdaság sajátosságaira (például milyen ágazatok dominálnak a régióban), ugyanakkor a munkaerőpiaci lehetőségeket is feltárja előttünk. Mindezekből kifolyólag felismerhetjük azt is, hogy egy adott régióban mely iparágakban van potenciális lehetőség a fejlődésre, a fejlesztések megvalósítására. Mindezek által arról is egy tisztább képet kaphatunk, hogy milyen területeken elmaradottabb egy adott régió, és nem utolsó szempont az sem, hogy felismerjük, hogyan fejleszthető úgy egy térség, hogy az hosszabb távon is élhető, fenntartható és versenyképes legyen.

Dolgozatom elméleti részében legelőször Európa Unió regionális politikáját tárgyalom, mivel Románia fejlesztési régióinak elemzése során meghatározó szerepet játszanak a strukturális és kohéziós alapok, ezek közvetlenül befolyásolják a regionális gazdasági fejlődést. A továbbiakban áttértem Románia regionális politikájának ismertetésére, legelőször az Európai Unióhoz való csatlakozásra, majd a csatlakozás hatásaira, illetve utána ismertettem Románia nyolc fejlesztési régióját. Az elméleti rész utolsó részeként rátértem a 2021-2027-es időszak fejlesztési irányainak ismertetésére.

A dolgozat gyakorlati részét néhány gazdasági mutató elemzésével kezdtem, ami egy objektív képet alkot a regionális gazdasági teljesítményről és fejlődési szintjéről. Mindezek után

megvizsgáltam a 2014-2020-as időszak fejlesztési támogatásainak mértékét, majd rangsoroltam különböző szempontok szerint a régiókat, és komplex gazdasági mutatókat is elemeztem az átfogóbb és pontosabb eredmény eléréséhez.

2. AZ EURÓPAI UNIÓ REGIONÁLIS POLITIKÁJA

2.1. REGIONÁLIS ÉS KOHÉZIÓS POLITIKA

Az Európai Unió (továbbiakban EU) tagállamai között meglévő gazdasági és politikai szövetség azt hangsúlyozza, hogy a tagállamok közösen kell döntést hozzanak számos kérdésben. Közös politikát dolgoztak ki több területen is, például a kultúrában, fogyasztóvédelemben, mezőgazdaságban energiaügyekben, versenypolitikában, környezetvédelemben, de a közlekedésben, illetve a kereskedelemben is.

Az első néhány évben kidolgoztak egy kollektív elvet a szén- és acél kereskedelemben, illetve jelentős hangsúlyt helyeztek a közös agrárpolitika kialakítására is. Ahogy a körülmények időszakosan módosultak, ezzel összhangban bizonyos politikai törekvések is változtak, például az agrárpolitika célja az elején az volt, hogy nagy mennyiségben tudjon termelni minél kisebb költségekkel, ami az idő során átalakult, és ma már az a szemlélete, hogy magas minőségű, egészséges terméket állítsanak elő, és mindezt úgy, hogy a termelés környezetkímélő legyen.

Az Európai Unió számára kiemelten fontossá vált, hogy jó kapcsolatot tudjon kialakítani és fenntartani a világ más térségeivel. Folyamatosan megbeszéléseket folytatnak különféle államokkal a kereskedelmi, valamint segély egyezményekről, de munkálkodnak a Közös Kül- és Biztonságpolitika megvalósításán is. Az Európai Unió stratégiái közül különösen fontos szerepe van a regionális politikának, amit a következő alapok támogatnak:

- Európai Szociális Alap (1960)
- Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (1970)
- Európai Regionális Fejlesztési Alap (1974)
- Kohéziós Alap (1991)
- Európai Beruházási Bank (1988)

(Albert – Csapó, 2004)

A következő táblázatban látható az Európai Unió regionális politikájának a finanszírozási alapjainak célkitűzései.

1. Táblázat: A regionális politika finanszírozási alapjai

Strukturális alap	Célkitűzés
-------------------	------------

Európai Szociális Alap (ESZA)	<p>Célja a társadalmi összetartás megerősítése, a gazdasági jólét létrehozása. ESZA jelenlegi finanszírozási időszak célkitűzései:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzés: a területi versenyképesség szilárdabbá tétele, befektetések és a foglalkoztatás számára szimpatikussá tétel. • A konvergencia célkitűzés: a kevésbé fejlett régiókban a foglalkoztatás és a növekedés szintjének emelése (ESZA források teljes összegének 80%-a).
Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap	<p>Célja, hogy segítse a mezőgazdaság termelékenységének és az ott dolgozók bérének megnövekedését, valamint a mezőgazdasági termékek piacának stabilizálását.</p>
Európai Regionális Fejlesztési Alap	<p>Célja, hogy korrigálja a régiók közötti egyensúly hiányát, és megerősítse a társadalmi és a gazdasági kohéziót.</p>
Kohéziós Alap	<p>Célja, hogy megerősítse a gazdasági, területi és társadalmi kohézióját az EU-nak, annak érdekében, hogy segítse a fenntartható fejlődést. Támogatást nyújt 2021-2027 között a következőkre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • környezeti beruházások, • közlekedési infrastruktúrához tartozó transzeurópai hálózatok (TEN-T), • technikai segítségnyújtás.
Európai Beruházási Bank	<p>Hiteleket folyósít az EU céljainak</p>

	eléréséhez segítséget nyújtó projektek megvalósításához.
--	--

(Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság adatai alapján, 2022)

Az Európai Unió legfontosabb decentralizált (a régióknak nagy mértékű döntési hatáskört engedő) beruházási politikájának számít a regionális politika. Ez támogatja az Unió legtöbb városát és régióját, elősegítve a munkahelyteremtést, a gazdasági növekedést, a fenntartható fejlődést, a versenyképességet és nem mellesleg a környezetvédelmi fejlesztéseket. (Soós, 2020)

Az EU regionális fejlesztési kezdeményezésein keresztül biztosít helyi szinten felhasználható forrásokat. Ezen programok célcsoportjai az uniós térségek és városok. Céljuk, hogy meghatározó befektetések által támogassák a gazdasági fellendülést, a munkalehetőségek bővülését és az életkörülmények javítását. A regionális támogatások kézzel fogható bizonyítékai az EU összefogásának. Ezeknek a forrásoknak köszönhetően a hátrányosabb térségekben élők is kihasználhatják a világ legnagyobb piacának előnyeit. A regionális politika öt főbb területen szeretne a fejlődés motorjává alakulni:

- Támogatja a munkaerőpiacra való jutást, és a társadalmi befogadás és oktatás területén lévő lehetőségek kiaknázását, fókuszban tartva az embereket.
- Támogatja a kis- és középvállalkozások növekedését, modernizálódását
- A kutatás és fejlesztést beruházásokkal, valamint kutatási munkalehetőségekkel támogatja
- Javítja az üzleti környezetet különböző nagyberuházások révén
- Korszerűsíti a közlekedést, valamint az energiatermelést az éghajlatváltozás elleni harc részeként, különösen figyelmet fordítva a megújuló energiaforrások használatára, de az innovatív közlekedési infrastruktúra kiépítését is támogatja.

(Az Európai Unió hivatalos oldala, 2024)

Akárcsak az EU költségvetése esetében, itt is hétéves ütemezési periódusonként határozzák meg a kohéziós politika fejlesztési irányelveit, és társítanak hozzá forrásokat (a Strukturális Alapok által finanszírozva). A kohéziós politika pénzeszközeinek egy részét az országok osztják el a végső kedvezményezettek körében, másik, kisebbik része központi

uniós projektek keretében jut el a kedvezményezettekhez: a tagországokhoz, illetve azok területeihez.

Történelmét tekintve 1986-ban az Egységes Európai Okmány alapozta meg jogilag a regionális politika fejlődését. Akkor célként a szociális és gazdasági kohézió erősítését jelölték ki, csökkenteni szerették volna a tagállamok között és a tagállamokon belül az egyenlőtlenséget. 1987-ben elfogadták az úgynevezett „Delors I. csomagtervet”, amely az 1988. évi Strukturális Alapok reformjának az alapját képezte. A jogi szabályozás a kohéziós politika keretein belül egyesítette a Strukturális Alapokat. 1988-ban elfogadták az előírt rendeleteket, és a Közösség létrehozta a NUTS rendszert. (Soós, 2020)

2.2. AZ EURÓPAI UNIÓ REGIONÁLIS POLITIKÁJÁNAK FEJLŐDÉSE

A regionális politika elsődleges célja a települések közötti fejlettségi eltérések szabályozása a regionális fejlődési eljárások ösztönzése segítségével, illetve a tagállamok gazdasági előre lépéséhez igazodó szerkezet létrehozása. A regionális politikán belül megkülönböztethető a passzív és az aktív regionális politika gyakorlata, amelyek a következők:

- Passzív regionális politika: a fejlődés azon feltételeit hozzák létre, amelyek segítségével az adott területen tevékenykedő vállalatok alkalmazkodási procedúrája a gazdasági versenyen belül, állami beavatkozások nélkül jön létre.
- Aktív regionális politika: az előre jól meghatározott célkitűzés miatt szelektív formában alkalmazott eszközökkel határozottan beavatkoznak egy adott terület fejlődésébe.

Az Európai Unió már a kezdetektől is az aktív regionális politikát folytatta, azonban ez több évtized alatt létrejött változások során érte el a mai formáját. (Zsúgyel, 2006)

Az Európai Unió regionális politikájának fejlődése több különböző szakaszra bontható:

1. Az informális regionális politika szakasza (1957-1975)
2. A kiegészítő regionális politika szakasza (1975-1979)
3. Az önállósodó regionális politika szakasza (1979-1988)
4. Az önálló regionális politika megteremtése (1989-1999)
5. A közösségi regionális politika szakasza (2000-2006)
6. A kohéziós politika és a regionális fejlődés megerősítésének szakasza (2007-2013)

7. A fenntartható növekedés és a gazdasági versenyképesség segítésének szakasza (2014-2020)
8. A digitális és zöld átmenet fejlesztésének szakasza (2021-2027)

1. Az informális regionális politika szakasza (1957-1975):

Az Európai Regionális Fejlesztési Alap működése 1975-ben volt, és ez a hivatalos kezdete is a közösségi regionális politikának is. Azonban ezt megelőzően is a tagállamoknak lehetőségük volt az Unió támogatásának a regionális fejlesztési eltérések átalakítására történő felhasználására, az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap, valamint az Európai Szociális Alap lehetőségeit aknázták ki, hogy másodlagos és informális formában regionális politikát hozzanak létre. 1957-ben az Európai Gazdasági Közösségek létrehozó római szerződésben nem szögezték le a közösségi regionális stratégia jogi szerkezetét, csak a szerződés preambulumban jelenik meg egy megfogalmazás, amely azt mondja ki, hogy a tagállamok az Európai Gazdasági Közösséget „attól a törekvéstől vezéreltetve alapítják meg, hogy nemzetgazdaságokat egyesítsék és harmonikus fejlődésüket elősegítsék, az egyes területek közötti különbségeket és kevésbé kedvező adottságú területek elmaradottságát csökkentsék”. Ebben a szakaszban a területfejlesztési politika támogatói az Európai Parlament, a Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Bizottság voltak. (Zsúgyel, 2006)

2. A kiegészítő regionális politika szakasza (1975-1979):

Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia csatlakozása után alapították meg a közösségi regionális politikát. Az Unió területfejlesztési politikájának ebben a szakaszában alapvetően a közösségi szempontokkal ellentétben a tagállami szempontok jutottak érvényre. A finanszírozások keretein belül a tagok által finanszírozásra kiválasztott területi egységeken létrejövő termelő és infrastrukturális akciókhoz biztosított kiegészítő finanszírozásokat a közösség. A finanszírozási kéréseket nem az érintett területi egységek, hanem a tagállamok kellett benyújtásuk. A finanszírozások szétosztása bizonyos tagállami kvótákon át történt meg. Ennek okául, valamint a nagyszámú létrejött projekt miatt az Európai Bizottság kevésbé hatékonyan tudta megvalósítani a közösség érdekeit és területi fejlettségi különbségek csökkentése vonatkozásában. Ezen szakaszban alapvetően a regionális politika az országok hozzájárulása közötti eltéréseket mérséklő kiegyensúlyozó szerepet játszott. (Zsúgyel, 2006)

3. Az önállósodó regionális politika szakasza: (1979-1988):

Ebben a szakaszban megkezdődött az elválás a tagállamok régiófejlesztési célkitűzéseinek passzív támogatásától, ennek kezdetét az 1979. évi Európai Regionális Fejlesztési Alap tevékenységével összefüggő EK-rendelkezés megváltoztatása vezette be, és az 1985. januárjában életbe lépő EK-rendelkezés módosításával teljesedett ki. Ebben az időszakban a támogatási rendszer központibb szerepet kapott, mint korábban, illetve a regionális politika fokozatosan közösségi szintre emelkedett. Az Európai Bizottság szerepe megerősödni látszott, és a pályázatokból szerzett pénz egyre inkább a közösségi célkitűzésekhez is kapcsolódott. Ez volt az a szakasz, amelyik előkészítette a független uniós regionális politika megalapozását. (Zsúgyel, 2006)

4. Az önálló regionális politika megteremtésének szakasza: (1989-1999):

A regionális politika kialakulásának történelmében egy igazi fordulópontnak számított az Egységes Európai Okmány hatályba lépése 1989-ben, ugyanis a szerződés aláírásával kötelezettséggé vált úgy a társadalmi, mint a gazdasági összetartozás megerősítése. Leegyszerűsödött és hatékonyabbá vált a finanszírozási rendszer a strukturális alapok reformjának köszönhetően, és amikor a finanszírozási összegek kerültek felosztásra, az elmaradottabb régiókat helyezték előtérbe. Ebben a szakaszban előtérbe került az infrastruktúra fejlesztése, valamint a környezetvédelem támogatása is. Ekkor sikerült megalapozniuk az Európai Unió jelenlegi regionális politikáját, amikor is a közösségi célok kerülnek prioritássá. (Zsúgyel, 2006)

5. A közösségi regionális politika szakasza (2000-2006):

Megszületett az AGENDA 2000 nevet kapó dokumentum, ami megteremtette a 2000-2006 periódus működési feltételeit. Ebben a dokumentumban az EU legfontosabb céljaként a foglalkoztatás növelését és a fenntartható fejlődést tűzték ki, ezt pedig az egységes belső piac és a monetáris unió bevezetésével szerették volna elérni. Még inkább a gazdasági és társadalmi kohézióra összpontosítottak, kiemelt figyelmet fordítva a keleti bővítésekre. Lassan összhangba kerülni látszottak a támogatási rendszerek, nagy hangsúlyt fektettek a projektek hatékonyságának maximalizálására. Az EU-hoz csatlakozni kívánó tagállamok különös figyelmet kaptak, kiemelten az infrastruktúra és a foglalkoztatás javítása. Ezen

szakasz jellemzője a finanszírozási célkitűzések stratégiai fejlesztése volt, valamint a régiók közötti különbségek csökkentéséhez szolgáló erőfeszítések. (Zsúgyel, 2006)

6. A kohéziós politika és a regionális fejlődés megerősítésének szakasza (2007-2013):

Ebben az időszakban a kohéziós politika prioritása a regionális különbségek csökkentése volt, kiemelt figyelmet fordítottak a közép európai és kelet európai tagországokra. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap, valamint a Kohéziós Alap által adott támogatások célkitűzése az innováció fejlesztése, a versenyképesség növelése, munkahelyek teremtése és az energiahatékonyság növelése volt. A 2007-2013 közötti periódust jelentős mértékben befolyásolta a 2008-as gazdasági világválság. 2008 után a közberuházásokat főként a kohéziós alapok finanszírozták. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával ebben a periódusban létrejött kb. 121 400 vállalkozás, 322 100 munkahely, megépült 4 900 km út, 1 100 km vasút, valamint az energiahatékonysági beruházások évente kb. 1 438 KWh energiafogyasztás-csökkenést eredményeztek. (WP1: Synthesis report, 2016)

7. A fenntartható növekedés és a gazdasági versenyképesség segítésének szakasza (2014-2020):

A 2014-2020 közötti időszakban a kohéziós politika fő céljai közé a fenntartható gazdasági növekedés, valamint a versenyképesség támogatása tartozott, szinkronban az Európa 2020 stratégia céljaival. A programok összességében megközelítőleg 450 milliárd euró finanszírozást biztosítottak a tagországok számára a gazdasági kohézióra (teremtsenek munkahelyeket, fejlesszék a digitális infrastruktúrát, energiahatékonysági programokat és megújuló energiaforrásokat hozzanak létre), területi kohézióra (a hátrányos helyzetű térségek felzárkózásának megsegítése különböző programokkal), valamint társadalmi kohézióra (a fiatalok és a munkanélküliek támogatása, a hátrányos helyzetűek társadalmi integrációja, és az oktatás és szakmai képzés finanszírozása). Ebben az időszakban a kohéziós politikát 3 fő csoportra lehetett bontani:

- Intelligens növekedés: A Kutatás-Fejlesztés és az innováció támogatása, és a gazdaság digitalizálásának elősegítése
- Fenntartható növekedés: A megújuló energiaforrások létrehozásának támogatása, a zöldebb gazdaság előre mozdítása

- Inkluzív növekedés: Foglalkoztatottak számának növelése, társadalmi befogadás előmozdítása, a szegények számának csökkentése.

Fő pénzügyi támogatást az Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Európai Szociális Alap és a Kohéziós Alap nyújtott. (Corina C. et. al, 2015)

8. A digitális és zöld átmenet fejlesztésének szakasza (2021-2027):

Ebben az időszakban az EU kohéziós politikájának a célja az, hogy még inkább csökkentse a gazdasági, társadalmi és területi egyenlőtlenségeket. A tagállamok közötti különbségek minimalizálása érdekében kiemelt figyelmet szeretnének fordítani a fenntarthatóságra, az innovációra és a klímaváltozás megfékezésére. Elő szeretnék segíteni a zöld gazdaságra való átállást, még több munkahelyet akarnak teremteni és digitalizálni. Nem utolsó sorban pedig az oktatást szeretnék fejleszteni, a hátrányos helyzetűeknek is megfelelő minőségű oktatást szeretnének nyújtani. (Losoncz, 2021)

Ezen célok eléréséhez a költségvetés értéke megközelítőleg 392 milliárd euró, ebből 11,3 milliárd eurót átcsoportosítanak az Európai Hálózatfinanszírozási Eszközökbe, valamint 2,5 milliárd eurót fordítanak pénzügyi eszközökre és technikai segítségnyújtásra, a munkahelyteremtést és gazdasági növekedést biztosító projektekre 369 milliárd euró áll rendelkezésre. (Európai Bizottság hivatalos oldala, 2021)

3. ROMÁNIA REGIONÁLIS POLITIKÁJA

3.1. ROMÁNIA CSATLAKOZÁSA AZ EURÓPAI UNIÓHOZ

Európa hosszú időn keresztül számos konfliktusba sodródott. Franciaország és Németország 1870 és 1945 között három összecsapásban vett részt, amelyek hatására a kontinens több szempontból megosztottá vált. A legtöbb európai vezető egyetértett abban, hogy az Európán belüli tartós nyugalom egyetlen megoldása az, ha gazdaságilag és politikailag egyesülnek. Egy olyan közös struktúrákon alapuló szervezet felállítása, amely meggátol egy újabb összetűzést, és orvosolja a Franciaország és Németország közötti évszázados ellentétet, jelentős lépés volt a második világháború utáni európai stabilitás és növekedés szempontjából. (Albert– Csapó, 2004) Az Európai Unió hat tagállama megalapította az Európai Gazdasági Közösséget (EGK), amely a szolgáltatások és az áruk széles körének közös piacán alapul. Ezek az országok Belgium, Luxemburg, Hollandia, Franciaország, Olaszország és a Német Szövetségi Köztársaság voltak. Románia 2007-ben csatlakozott az Európai Unióhoz. (Albert – Csapó, 2004)

Az európai integráció több mint ötven éve tartó folyamata mélyen befolyásolta a kontinens történelmét. Az Európai Unió tagállamai tisztában voltak azzal, hogy a nemzeti önállóság korszaka lezárult, és a társadalmi, gazdasági fejlődéshez, valamint a globális szinten való helytálláshoz az egységes fellépés szükséges. (Albert – Csapó, 2004)

A 2007-ben kezdődött, majd 2008 szeptemberében kiteljesedett pénz- és tőkepiaci válság súlyos csapást mért számos európai bankra. A krízis az Egyesült Államokban, a jelzáloghitelpiacon robbant ki, és jelentős hatással volt az Európai Unió tagállamaira, melyek ezért szorosabb gazdasági együttműködésre kényszerültek. A bankok tőkemegfelelési helyzete gyors ütemben romlott, ami általános hitelfelvételi visszafogottságot eredményezett, lelassítva a gazdasági növekedést és növelve az állami kiadásokat. 2010-től a gazdasági növekedés lassú maradt, miközben a munkanélküliség magas szinten stagnált. (Végh, 2019)

2008-ban Magyarország és Lettország, 2009-ben Románia, 2010-ben Görögország és Írország, majd 2011-ben Portugália részesült egy összetett segélycsomagban, amelyet a Nemzetközi Valutaalap (IMF), az Európai Unió és a Világbank nyújtott számukra. (Farkas, 2020)

2016 június 23-án az Egyesült Királyság lakosai magas részvétellel zajló népszavazáson úgy döntöttek, hogy országuk kilép az Európai Unióból. Ezt követően, 2017. március 29-én, az Egyesült Királyság hivatalosan jelezte kilépési szándékát az Európai Tanácsnak. Az Európai Unió 2020. január 30-án jóváhagyta a kilépési megállapodást, amely január 31-én éjfélkor lépett életbe, ezzel kezdetét vette egy átmeneti időszak, amely 2020. december 31-én zárult le. 2020. december 24-én aláírták a kereskedelmi és együttműködési megállapodást, amelyet az EU mind a 27 tagállama elfogadott. (Losoncz, 2017)

3.2. A CSATLAKOZÁS HATÁSA A ROMÁNIAI RÉGIÓKRA

Románia 2007-es EU-csatlakozása jelentős szerkezeti változásokat és regionális fejlődési lehetőségeket hozott az ország régiói számára is. Az uniós tagság hatása azonban régióként eltérően érvényesült, mivel jelentős különbségek vannak a gazdasági teljesítmény, a közigazgatási kapacitás és az EU-s források felhasználási aránya terén. A kohéziós alapok, amelyek célja a régiók közötti egyenlőtlenségek csökkentése, különösen a kevésbé fejlett régiókban támogatták az infrastrukturális fejlesztést, munkahelyteremtést és beruházásokat. Például a Bukarest-Ilfov régióban a beruházások magas koncentrációja és a fejlett infrastruktúra révén erőteljes gazdasági növekedés figyelhető meg. Ezzel szemben az északkeleti régióban az alacsonyabb közigazgatási kapacitás miatt nehezebben tudták teljes mértékben kihasználni az EU-forrásokat, ami akadályozta a régió felzárkózását. (Mihai et al., 2022)

Az EU már megalakulása óta kohéziós politikát folytat, amelynek célja, hogy támogassa a tagállamok és régiók kiegyensúlyozott fejlődését. A 2014–2020-as költségvetési ciklusban mintegy 355,1 milliárd eurót különítettek el a kohéziós politika számára, amelyből Románia 30,9 milliárd eurót kapott. Ez a finanszírozás nagy mértékben hozzájárult az infrastruktúra és gazdasági fejlődés támogatásához a hátrányos helyzetű régiókban. (Mihai et al., 2022.)

A Románia EU-hoz való csatlakozását követően végzett (2007 és 2019 között) gazdasági diverzifikációról és konvergenciáról szóló kutatásban különböző módszereket alkalmaztak a regionális különbségek változásának mérésére az idő múlásával. Az eredmények azt mutatják, hogy összességében a gazdasági különbségek enyhén növekedtek hosszú távon, de az alperiódusokban jelentős eltérések voltak. Közvetlenül Románia EU-csatlakozása után a regionális egyenlőtlenségek szélesedtek, elsősorban a korábbi trendek és az EU-normákhoz

való alkalmazkodás hatására, ahol a gazdagabb régiók jobban felkészültek. Ez a szélesedő egyenlőtlenségi trend a 2008-as globális pénzügyi válsággal is összefonódott. A válság következtében nem kívánt konvergencia alakult ki Romániában, mivel a fejlettebb régiók erősebben érintettek voltak, mint a kevésbé fejlettek, így a regionális gazdasági különbségek csökkentek, nem a "felzárkózási hatás", hanem a válság eltérő hatása miatt. A válság utáni időszakot követően ismételen divergencia figyelhető meg, mivel a fejlettebb és ellenállóbb régiók gyorsabban regenerálódtak. Azonban 2015-től a "felzárkózási hatás" egyértelműen megfigyelhető volt, és a regionális különbségek csökkentek. Ez a kedvező trend nagyrészt az EU-hoz való csatlakozás előnyeinek köszönhető, beleértve a technológiai fejlődést, a külföldi közvetlen beruházásokat (FDI), az EU-s alapokat és a fenntartható fejlődésre irányuló regionális EU-s politikát. (Mihai et al., 2022)

A Románia EU-csatlakozása utáni gazdasági fejlődés és regionális különbségek vizsgálatakor a következő teljesítménybéli eltéréseket figyelhetjük meg a régiók között:

1. **București-Ilfov régió:** A legnagyobb mértékű gazdasági fejlődést az említett időszakban București-Ilfov régió érte el, amely a kiemelkedő gazdasági teljesítménnyel bír az országban, és jelentős mértékben meghaladja a nemzeti átlagot. Ez a régió a "rendkívüli diverzifikáció" példája, mivel a főváros, mint gazdasági központ, nagy mértékű különbségeket eredményezett a környező megyékhez képest.
2. **Észak-Nyugat, Központi régió, Dél-Kelet és Nyugat:** Ezen régiók esetében "divergencia" figyelhető meg, ami arra utal, hogy a gazdasági különbségek nem csökkentek, hanem ellenkezően, inkább növekedtek az Unióhoz való csatlakozás utáni években.
3. **Észak-Kelet és Dél-Nyugat régiók:** Az Észak-Kelet és Dél-Nyugat régiókban a gazdasági konvergencia instabil volt, jelezve, hogy a regionális különbségek folyamatosan változtak és változnak, az említett időszakokban nem mutattak egyértelmű csökkenést.
4. **Dél-Munténia:** Ez a régió különleges helyet birtokol, mivel az egyetlen olyan régió, amely képes volt arra, hogy csökkentse a gazdasági egyenlőtlenségeket, főként a főváros gazdasági központ szerepe által biztosított gazdasági spill-over hatások (egy gazdasági fejlődés vagy változás hatása áttérjed egy másik régióra vagy ágazatra)

révén. A konvergencia itt az EU-s csatlakozás előnyeit is mutatja, mivel az Európai Unió alapok és a technológiai fejlődés is elősegítették a gazdaság növekedéséhez. Ez a kutatás azt is megmutatta, hogy a gazdaság növekedése a fejlettebb régiókban gyorsabb volt, míg ezzel ellentétben a kevésbé fejlett régiók esetén, például az észak-keleti és délnyugati régiók, a különbségek kisebb mértékben csökkentek, és a fejlettebb régiók gyorsabb helyreállítása után újra diverzifikálódás következett be. (Mihai et al., 2022)

3.3. A ROMÁNIAI RÉGIÓK ISMERTETÉSE

A NUTS területek (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) a regionális egységek statisztikai osztályozási rendszerének egyes szintjeit jelentik az Európai Unióban. A NUTS régiók célja, hogy egységes és összehasonlítható adatokkal szolgáljon az EU régióiról, ugyanakkor alapot is kellene biztosítson az EU-s fejlesztési források szétosztásához és a regionális politikák meghatározásához. (Flamm, 2004) A NUTS rendszer egyfajta hierarchián alapul, három fő szintje van:

1. NUTS 1: ide tartoznak a nagy, átfogó területi egységek, úgynevezett makró régiók is. Romániában négy nagy regionális egységet különböztetnek meg NUTS 1 szinten, amelyek több NUTS 2 szintű területi egységből állnak össze.
 - Macroregiunea 1 - Észak-Nyugat (Nord-Vest) és a Közép (Centru) régiók tartoznak ide
 - Macroregiunea 2 – Észak-Kelet (Nord-Est) és a Dél-Kelet (Sud-Est) régiók tartoznak ide
 - Macroregiunea 3 – Dél-Munténia (Sud-Muntenia), Bukarest-Ilfov és Dél-Nyugat Olténia (Sud-Vest Oltenia) régiók tartoznak ide
 - Macroregiunea 4 – Nyugat (Vest) régió tartozik ide
2. NUTS 2: ide tartoznak a regionális fejlesztési egységek alapegységei, a közepes méretű régiók. Romániában nyolc ilyen szintű fejlesztési régió található meg, amelyek nem konkrét közigazgatási egységek, hanem fejlesztési és statisztikai célokra lettek kitalálva. Ezek a következők:
 - Észak-Nyugat (Nord-Vest) – Ide tartozik Kolozsvár, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Zilah és Beszterce.

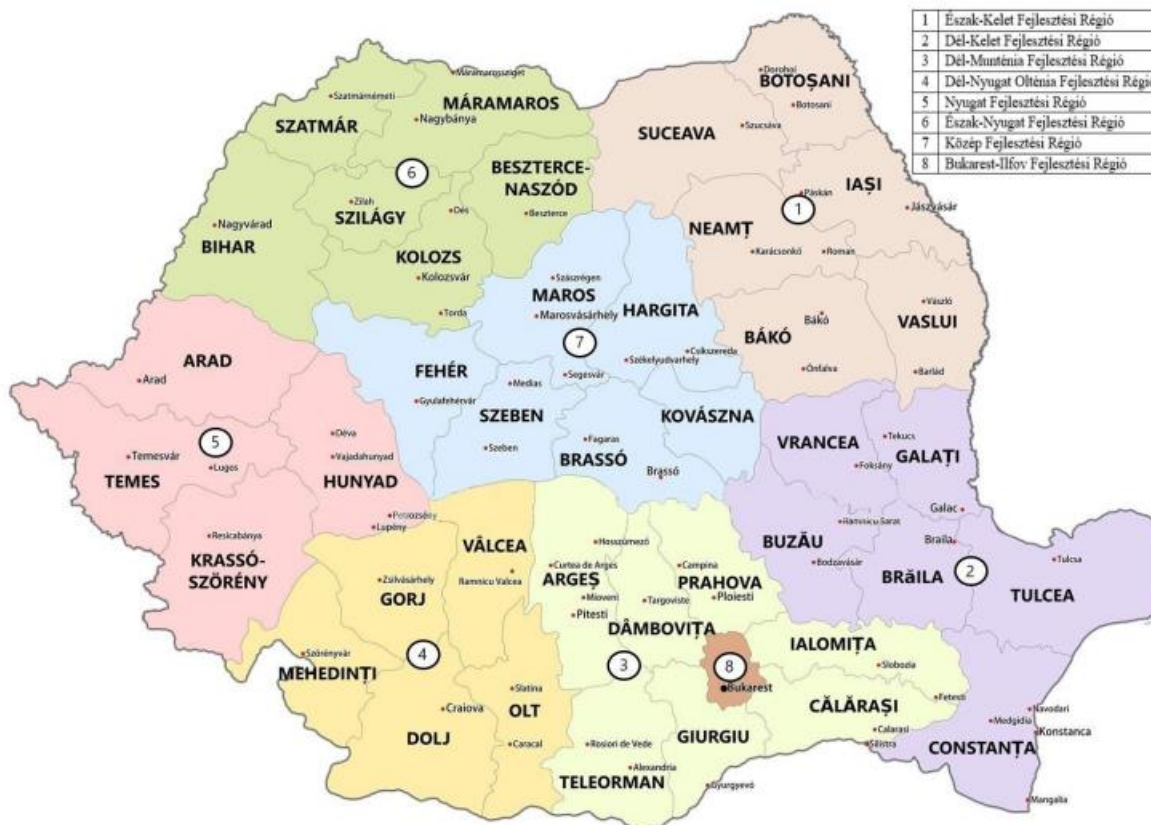
- Közép (Centru) – Ide tartozik Marosvásárhely, Brassó, Nagyszeben, Sepsiszentgyörgy, Gyulafehérvár és Csíkszereda.
- Észak-Kelet (Nord-Est) – Ide tartozik Bákó, Jászvásár (Iași), Suceava, Karácsonkő (Piatra Neamț), Botosány, Vaslui.
- Dél-Kelet (Sud-Est) – Ide tartozik Konstanca, Galac, Brăila, Buzău, Foksány, Tulcsa.
- Dél-Munténia (Sud-Muntenia) – Ide tartozik Ploiești, Târgoviște Pitești, Alexandria, Călărași, Giurgiu, Slobozia.
- Bukarest-Ilfov – Bukarest és közvetlen környezete, Voluntari, Otopeni, Buftea.
- Dél-Nyugat Olténia (Sud-Vest Oltenia) – Ide tartozik Craiova, Drobeta-Turnu Severin, Târgu Jiu, Slatina, Râmnicu Vâlcea.
- Nyugat (Vest) – Ide tartozik Temesvár, Arad, Resicabánya, Déva, és Lugos.

3. A NUTS 3 szint a kisebb területi egységeket foglalja magába, ezek általában közigazgatási egységek, megyék, nagyobb városok, esetleg helyi szintű különböző egységek köré épül. Romániában általánosságban a megyeszékhelyek vagy megyék tartoznak ide, és ebből kifolyólag egy NUTS 2 régió belül számos NUTS 3 régió helyezkedhet el, 42 megyét foglal magába (Eurostat, 2024)

Én a dolgozatomban a NUTS 2 szintű régiókkal fogok foglalkozni.

Románia régióinak kialakítása már az EU-hoz való csatlakozást megelőzően megkezdődött, azzal a céllal, hogy összehangolja és előkészítse a szükséges regionális fejlesztések integrációját. A régiók létrehozása 1998-ban történt meg, melyeket a fejlett városok, például Kolozsvár, Jászvásár (Iași) és Bukarest köré szerveztek. E régiók különféle kritériumoknak feleltek meg, mint például az erőforrások kiegészítő jellegének kritériuma, a gazdasági és társadalmi tevékenységek összefüggése, valamint a funkcionális kapcsolatok függősége. A régiók kialakításának törvényi hátterét az 151/1998. számú jogszabály biztosítja, amely nyolc fejlesztési régiót határoz meg, amelyek összhangban vannak az EU kohéziós politikájával és a NUTS rendszerrel. (Eurostat, 2022) Meg kell említeni, hogy bár a régióknak fontos szerepük van a regionális fejlesztések terén, nem rendelkeznek közigazgatási hatáskörrel, így nincs jogalkotói vagy végrehajtói jogkörük (ld. LEGE nr. 151

din 15 iulie 1998, 1998). Az 1. számú ábrán látható Románia nyolc NUTS2 szintű fejlesztési régiójainak felosztása.

1. ábra: Románia nyolc fejlesztési régiójának elhelyezkedése

(Forrás: *Studia Mundi – Economica, Vol.11. No. 1., 2024*)

Az 1970-es évek elején az Eurostat bevezette a NUTS-osztályozást, mint az Európai Unió területének egységes és koherens felosztási rendszerét a regionális statisztikák előállítására céljából. Mintegy három évtizeden keresztül az Eurostat és az uniós tagállamok informális megállapodások sorozatán keresztül irányították a NUTS-osztályozás alkalmazását és frissítését. (Eurostat, 2024). A NUTS jogi státuszának biztosítása érdekében 2000 tavaszán megkezdődött a 1059/2003/EK rendelet kidolgozása, melyet 2003 májusában fogadtak el, és 2003 júliusában lépett hatályba. Ezen rendelet szabályozza a NUTS térségek átlagos méretét meghatározó alsó, illetve felső korlátot. (Soós, 2020)

Bár a cél az, hogy az egyes NUTS-szinteken hasonló méretű régiókat biztosítsanak, minden szinten vannak olyan régiók, amelyek népességnagysága jelentősen eltér. (Eurostat, 2024)

2. Táblázat: **A regionális szintek népességének minimális és maximális száma**

	Minimum	Maximum
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

(Forrás: Saját szerkesztés as Eurostat adatai alapján, 2024)

4. A ROMÁNIAI RÉGIÓK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI A 2021-2027-ES IDŐSZAKBAN

Ezen fejezet célja Románia nyolc régiójának 2021-2027 közötti prioritásainak, céljainak, valamint intézkedéseinek feltárása kvantitatív tartalomelemzés, mint elsődleges kutatási módszer segítségével. A kvantitatív tartalomelemzési módszer egy statisztikai elemzés, hogy a megvizsgált dokumentumokban hányszor jelennek meg bizonyos kifejezések.

3. Táblázat: **Régiók stratégiájának felépítése**

RÉGIÓK	KÜLÖNBSÉGEK			
	Stratégia	Prioritás	Célkitűzés	Intézkedés
Észak-Kelet	van	4	7	8
Dél-Kelet	van	4	11	4
Dél-Munténia	van	7	7	7
Dél-Nyugat Olténia	csak tervezet	6	6	10
Nyugat	van	7	7	21
Észak-Nyugat	van	10	5	4
Közép	van	6	6	12
Bukarest-Ilfov	csak tervezet	7	10	10

(Forrás: Saját szerkesztés a 2021-2027-es időszakra vonatkozó stratégiák alapján, 2025)

Kulcsszavak/kifejezések: fenntarthatóság, innováció, digitalizáció, gazdasági növekedés, infrastruktúra fejlesztése, környezetvédelem, energiahatékonyság, oktatás modernizálás, munkaerőpiac fejlesztése, közlekedési hálózat, turizmusfejlesztés, szociális befogadás, egészségügyi szolgáltatások, megújuló energiaforrások.

A területi egyenlőtlenségek, valamint a regionális különbségek nem csak Románia, de Európai Unió, illetve globális szinten is egyaránt kiemelten fontosak, ugyanis a legfontosabb jóléti cél a társadalmi és a gazdasági egyenlőtlenségek kiküszöbölése. Fontos kiemelni azt, hogy a területi egyenlőtlenségek nemzetközi, valamint helyi szinten hasonlóképpen történelmi meghatározásúak, amiket nagy mértékben befolyásoltak az egyes politikai irányzatok, technológiai fejlődési korszakok, az endogén tényezők aránytalan eloszlása, valamint a kiaknázási lehetőségei, a területi elhelyezkedés, illetve mind a mai napig befolyásolják az egyes szövetségek. (Varga, 2024)

A következőkben felsorolásra kerül a nyolc fejlesztési régió prioritása, célkitűzései és intézkedései a 2021-2027-es periódusban.

Észak-Kelet Fejlesztési Régió (Nord-Est)

Ezen fejlesztési régió a prioritásnak tartja a versenyképes gazdaság kialakítását, az emberi erőforrás fejlesztését, a környezeti fenntarthatóság fejlesztését, valamint a társadalmi befogadás elősegítését. A prioritások eléréséhez különböző célkitűzéseket és intézkedéseket rendeltek ilyen a kutatási és innovációs erőforrások ösztönzése, a fenntartható vállalkozások támogatása, a versenyképesség és termelékenység javítása, a foglalkoztatás növelése és az oktatási rendszer reformja. Célként tüzték ki az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások használatának bevezetését, valamint a szociálisan hátrányos helyzetben lévő közösségek életminőségének javítását. (Planul de Dezvoltare Regionala Nord-Est 2021-2027, 2020)

Dél-Kelet Fejlesztési Régió (Sud-Est):

A régió négy prioritást fogalmazott meg, amelyekhez különböző intézkedéseket rendelt. Az első a fenntartható gazdasági növekedés, támogatni szeretnék az innovatív technológiák bevezetését és az intelligens iparágak kialakítását. A második az energetikai és környezetvédelmi fejlesztések, csökkenteni szeretnék az ökológiai lábnyomot az épületek energiahatékonyságának növelésével. A társadalmi és oktatási fejlesztéseken belül határon túli együttműködések szeretnének létrehozni, kiemelt figyelmet fordítva a határmenti régiókra. Végző soron pedig fejleszteni szeretnék az infrastruktúrát és a mobilitást. (Planul de Dezvoltare Regionala Sud-Est 2021-2027, 2020)

Dél-Munténia Fejlesztési Régió (Sud Muntenia):

Hét prioritást tüzték ki a 2021-2027-es időszakra, amelyekhez különböző célkitűzéseket és intézkedéseket rendeltek. Első soron a helyi és regionális infrastruktúrát szeretnék fejleszteni, de elsődleges célok között szerepel a fenntartható városfejlesztés is. Növelni szeretnék a gazdasági versenyképességet, valamint szem előtt tartják a környezetvédelem és a zöld gazdaság fejlesztését. A prioritások közé tartozik az oktatás és foglalkoztatás fejlesztésének támogatása, az egészségügy, a társadalmi befogadás magasabb szintre emelése, és a vidékfejlesztés és

agrárgazdaság integrálása. (Planul de Dezvoltare Regională 2021-2027 al regiunii Sud-Muntenia, 2024)

Dél-Nyugat Olténia Fejlesztési Régió (Sud-Vest Oltenia):

Ebben a régióban prioritásként tűzték ki az innováció és a vállalkozások versenyképességének növelését, az digitalizáció ösztönzését. Elsődleges célnak számít az energiahatékonyság és a zöld infrastruktúra kialakítása, a fenntartható mobilitás és a közlekedési infrastruktúra fejlesztése. A prioritások közé tartozik még az infrastrukturális kapcsolódások javítása és a modern és elérhető oktatás létrehozása. (SFC2021 Program sprijinit din FEDR, FSE+, Fondul de coeziune și FEPAM, 2021)

Nyugat Fejlesztési Régió (Vest):

Nyugat régióban hét prioritást fogalmaztak meg az elkövetkező időszakra, amelyek közé tartozik a régió versenyképességének növelése a digitalizáció bevonásával. Fontosnak tartják az éghajlatváltozás kezelését és az energiahatékonyság növelését, a mobilitás minőségének javítását. Prioritásnak számít az oktatás, egészségügy és a társadalmi rendszer fejlesztése, a turizmus és a kulturális értékek támogatása, a fenntartható városfejlesztés, valamint a vidékfejlesztés is. (ADR Vest, Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 Regiunea Vest, 2020)

Észak-Nyugat Fejlesztési Régió (Nord-Vest):

Az Észak-Nyugat régióban is számos prioritást és célkitűzést fogalmaztak meg, amelyek a következők: versenyelőny kiaknázása, nemzetközi kapcsolatok megerősítése, humán erőforrás fejlesztése, a vidéki térségek fenntarthatóvá tétele, városközpontok modernizálása, a szegénység csökkentése és a hátrányos helyzetűek támogatása, a megújuló energiaforrások és a felelős erőforrás-gazdálkodás támogatása, a fenntartható közlekedés előmozdítása, valami a digitalizáció fejlesztése a közösségi intézményekben. (ADR Nord-Vest, Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027, 2020)

Központi Fejlesztési Régió (Centru):

Ezen régióban célként tűzték ki a közlekedési infrastruktúra javítását a vidék és városok között, a gazdasági versenyképesség növelését, az oktatási infrastruktúra korszerűsítését, a hátrányos helyzetűek integrációját, a zöldebb, környezet barátabb régió kialakítását, a turizmus és kultúra

fellendítését, valamint a vidéki térségek támogatását. (ADR Centru, Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru 2021-2027, 2020)

Bukarest-Ilfov Fejlesztési Régió:

A fővárosi régióban is számos prioritást foglaltak össze, többek között a régió versenyképességének növelését, a digitalizáció magasabb szintre vitelét, a régió környezetbaráttá tételét, a közlekedési infrastruktúra modernizálását. Célként tűzték ki azt is, hogy egy hozzáférhetőbb régiót hozzanak létre, vonzóbbá szeretnék tenni a régiót a turizmus fellendítése érdekében, valamint az oktatási infrastruktúrát is modernizálni szeretnék. (Forrás: SFC2021 Program sprijinit din FEDR, FSE+, Fondul de coeziune și FEPAM – articolul 21 alineatul 3, 2022)

5. A FEJLESZTÉSI RÉGIÓK GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNYÉNEK ELEMZÉSE

A romániai régiók gazdasági teljesítményének ismerete egy nagyon fontos dolog úgy a teljes romániai, mint csak az erdélyi közösségek számára, ugyanis a regionális különbségek rávilágítanak arra a tényre, hogy abban a régióban, ahol élünk milyen az életszínvonal, a foglalkoztatottság, de nem utolsó sorban, hogy milyen mértékű a gazdasági fejlődés. Egy ilyen elemzés segítséget nyújthat, hogy ráeszméljünk a régiók közötti különbségekre, valamint azt is megmutatja nekünk, hogy melyek lehetnek azok a tényezők, amelyek hozzájárulnak egyes régiók gazdasági növekedéséhez.

Erdélyi lakosként kiemelten fontosnak tartom azt, hogy hogyan teljesít a központi régió a többi országrészhez képest, hiszen ez is befolyásolja a régió belüli vállalkozások versenyképességét, a beruházások mértékét, valamint a gazdaság jövőbeli kiadásait is.

Az elemzés során olyan feltételezésekbe bocsátkozhatunk, hogy azok a régiók, ahol fejlettebb az infrastruktúra és több külföldi beruházással rendelkeznek, ott a gazdasági mutatók értéke jobb, míg ezzel ellentétben azok a régiók, amelyek gazdaságilag elmaradottabbak, ott a strukturális problémák és a humántőke hiánya lehet az oka az elmaradásnak. Azt feltételezhetjük, hogy a nyugati és középső régiók jobb teljesítménnyel bírnak az EU-s források hatékonyabb felhasználása miatt, míg ezzel ellenkezően a keleti és déli régiók tekintetében a felzárkózás lassabban valósul meg.

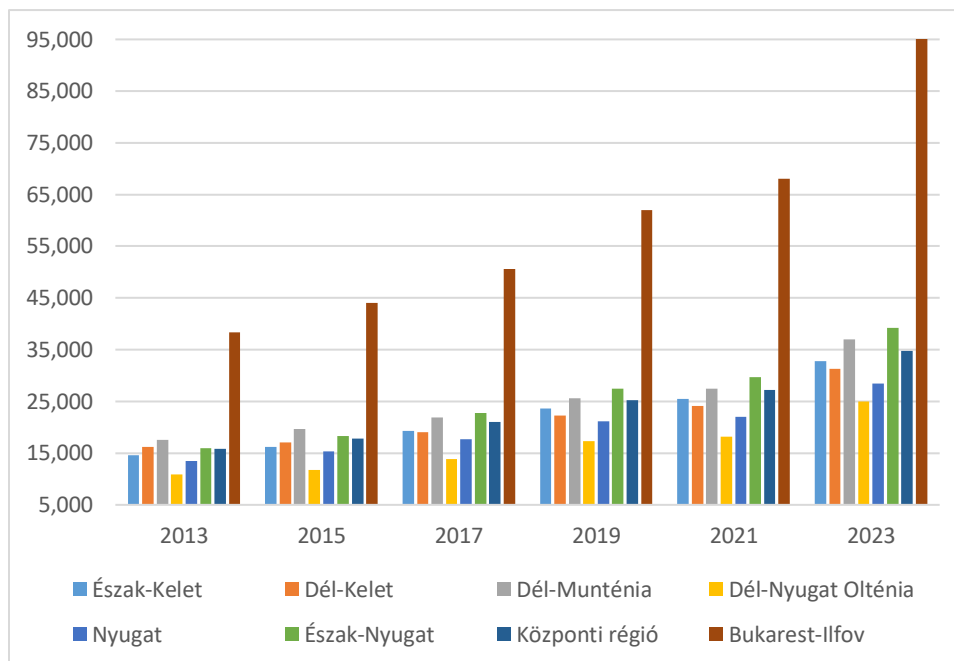
Ezen fejezet célja, hogy megismerjük Románia 8 fejlesztési régiójának gazdasági teljesítményét egy hosszabb cikluson át, ezáltal megtudni azt, hogy hatékonyan használják-e fel erőforrásaikat, illetve azt, hogy melyek azok a régiók, ahol a fiataloknak több lehetőségük van megalapozni a jövőjüket. Az előfeltevések alátámasztásához nyolc gazdasági mutató értékének alakulását szeretném megvizsgálni első körben, amelyek a következők:

- GDP
- GDP/fő
- GDP összetétel
- Nettó átlagbér
- Háztartások bevétele

- Munkanélküliségi ráta
- Elszegényedési ráta
- Vállalkozások száma

Egy meghatározott idő alatti gazdasági termelést a leggyakrabban a bruttó hazai termék (GDP) segítségével mérik. Az átlagos életszínvonal mérőszámaként is gyakran használják ezt a mutatót.

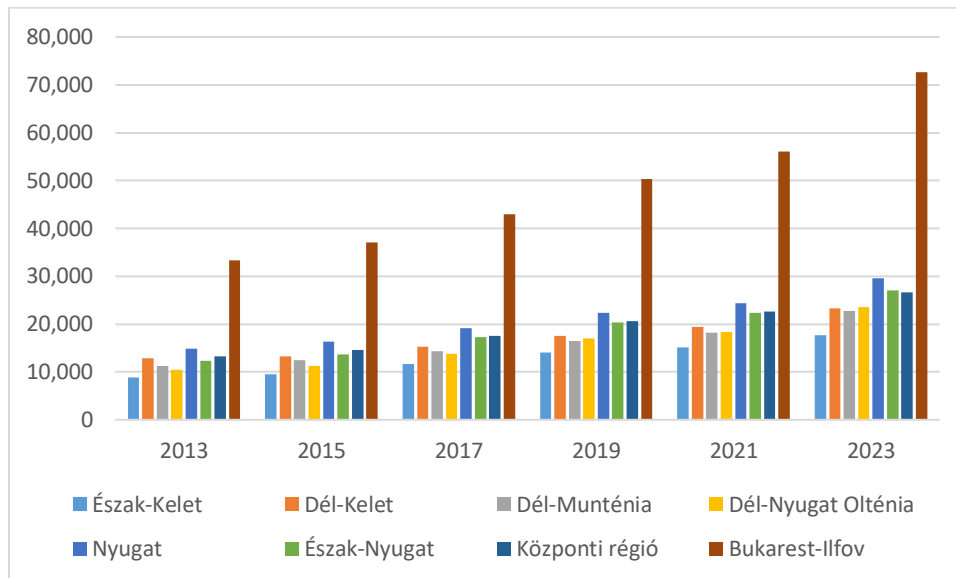
A 2. ábrán megfigyelhető Románia fejlesztési régiói bruttó hazai termékének alakulása a 2013 és 2023 közötti időszakban. Románia nyolc fejlesztési régiójának GDP értékei és ezek növekedési üteme betekintést engednek az ország gazdasági dinamikájába az elmúlt évtizedben. A legnagyobb GDP-vel rendelkező Bukarest-Ilfov régió folyamatos növekedést mutatott az évek során, a GDP értéke ebben a régióban tíz év alatt több, mint duplájára nőtt. Két évente átlagosan 20, 51%-kal nőtt, viszont 2023-ra megduplázta az átlagos növekedést, ami azt jelenti, hogy ez a régió képezi az ország gazdasági motorját. A nyugati és észak-nyugati régiók és jelentős növekedést tudhatnak a magukénak, különös tekintettel az észak-nyugati régióra, amely 2023-ra 31,87%-os növekedést produkált. A déli régiók elég vegyes képet mutatnak, Dél-Munténia 2023-ban 35,01%-os növekedést produkált, Dél-Nyugat Olténia pedig 38,2%-ot, ami arra enged következtetni, hogy a korábban kevésbé fejlettnak számító régiók is kezdenek felzárkózni. Ha az átlagos növekedési ütemet vesszük figyelembe Bukarest-Ilfov után a legjobban az Észak-Nyugat régió teljesített, őt követte Dél-Nyugat Olténia, Észak-Kelet fejlesztési régió és ötödik helyen a Központi régió. Utolsó három helyen a növekedési ütemet tekintve Nyugat, Dél-Munténia és Dél-Kelet végzett. Összességében a régiók közötti eltérések csökkenni látszanak, viszont a Bukarest-Ilfov régió vezető szerepe továbbra is fennmarad.

2. Ábra: Bruttó hazai termék alakulása (millió euró)
(Forrás: Saját szerkesztés as Eurostat adatai alapján, 2025)

A 3. ábrán láthatóak Románia NUTS2-es régióinak GDP/fő értékei 2013 és 2023 között kétéves ciklusokban. Fontosnak tartom kiemelni azt, hogy az elmúlt tíz év során a lakosság száma országos szinten csökkent, a legnagyobb mértékben az ország keleti és déli részein. Akár csak a teljes GDP tekintetében, ha a GDP/fő-t nézzük is Bukarest-Ilfov régió kiemelkedő gazdasági teljesítmény mutatott mindenik évben a többi régióhoz képest, a vizsgált periódusban megkétszereződött az egy főre jutó GDP-t, az átlagos növekedési ütem évente 17,05% volt. A nyugati és észak-nyugati régiók is stabil növekedést mutattak mindvégig, Észak-Nyugaton az átlagos növekedési ütem évente 16,4% volt, Nyugat régióban pedig 16,04%. A harmadik legnagyobb átlagos növekedés Dél-Nyugat Olténiában volt megfigyelhető, évente átlagosan 16,39%-kal nőtt az egy főre jutó GDP a régióban, őt követte ebben az időszakban Dél-Munténia, utána pedig a központi régió. A leglassúbb növekedési ütem az észak-keleti és a dél-keleti régiókban volt megfigyelhető. A fejlett és kevésbé fejlett régiók között fennállt a szakadék 2023-ban is, viszont látszik a fejlődés a kevésbé fejlett régiókon, igyekeznek fokozatosan felzárkózni. A Covid-19 hatása 2021-ben érezhető volt mindenik régióban, viszont 2023-ra aránylag sikerült a gazdasági dinamizmusnak helyreállnia. Az adatokból az is látszik, hogy a fejlettebb régióknak, mint például Nyugat és Észak-Nyugat előnye származik a magasabb induló bázisból, viszont a

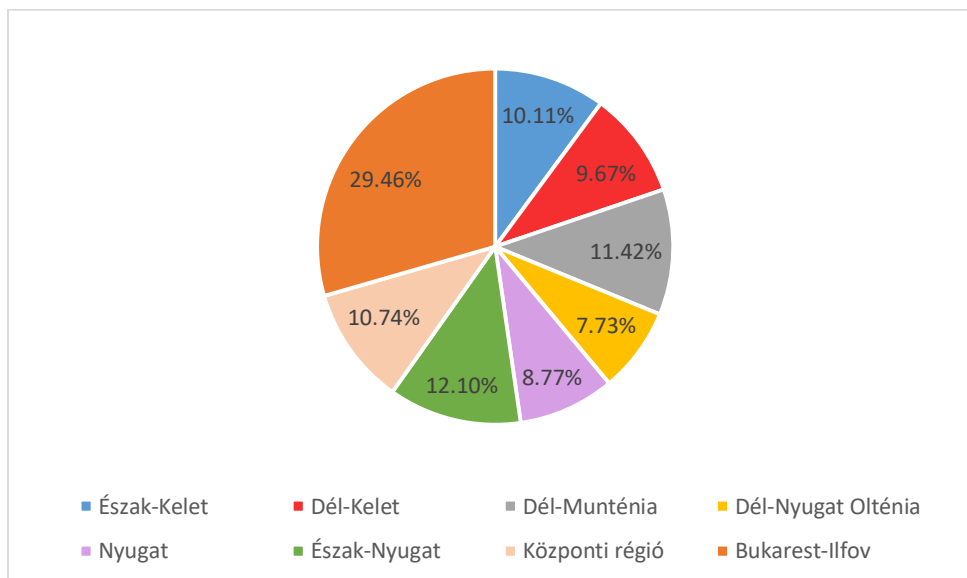
növekedési ütemük lassulni kezdett. Összességében az eredményekből le lehet vonni azt a következtetést, hogy a régiók eltérő sebességgel, de lassan közelednek az EU-s átlaghoz.

3. Ábra: Bruttó hazai termék/fő (euró/fő)
(Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján, 2025)

A 2023-as évre vonatkozóan a 4. ábrán látható Románia GDP összetétele, ahol megfigyelhető, hogy a régiók különböző mértékben járultak hozzá az ország gazdasági teljesítményéhez. Az adatok alapján a legnagyobb mértékben a Bukarest-Ilfov régió járult hozzá a GDP-hez, ez a bruttó hazai termék 29,46%-át képviseli. Ez a régió foglalja magába a fővárost és annak környékét, így tulajdonképpen nem okoz olyan nagy meglepetést, hogy domináns szerepe van az ország gazdaságában, hiszen itt koncentrálódik Románia pénzügyi központja. A következő legnagyobb részt az Észak-Nyugat régió képezi, amely az ország GDP-jének 12,1%-át tette ki ebben az évben. Ez a régió jelentős ipari és mezőgazdasági bázissal rendelkezik, valamint több nagyobb város is itt található, mint például Kolozsvár és Nagyvárad, amelyek a gazdasági aktivitás központjának számítanak. A Dél-Munténia és az Észak-Kelet régiók is fontos szerepet játszanak a román gazdaságban, Dél-Munténiában találhatóak olyan ipari központok is, mint Ploiești, ezzel szemben az Észak-Kelet régió az ország egyik legszegényebb vidékének számít, de mezőgazdasági szempontból fontos a gazdaság számára. A Központi régió, amely 10,74%-ot ad hozzá az ország GDP-jéhez, leginkább a mezőgazdaságra és a turizmusra épít. A Nyugat, Dél-Nyugat Olténia és Dél-Kelet régiók aránylag kisebb részét képezik az össz GDP-nek, azonban

ezek is fontosak Románia gazdasága számára, különböző iparágakra építenek, mint például a gépipar, az energiaipar és a mezőgazdaság.

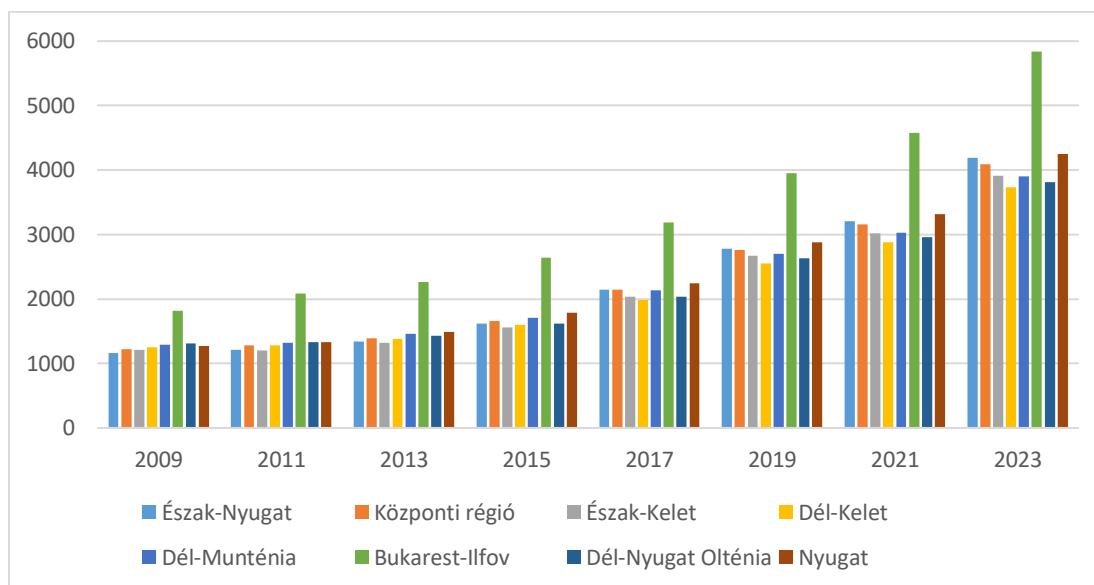

4. Ábra: **Románia GDP összetétele regionális szinten 2023-ban (%)**
(Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján, 2025)

Az 5. ábrán látható Románia NUTS2-es fejlesztési régióinak nettó átlagbér változása 2009 és 2023 között. Az átlagbérek alakulása az elmúlt közel másfél évtizedben jelentős változáson mentek keresztül, viszont a régiók közötti különbségek még mindig fennállnak. Mindvégig a legnagyobb nettó átlagbér Romániában a Bukarest-Ilfov régióban volt, 2009-2023 között több, mint megháromszorozódott az értéke, az átlagos növekedési ütem két évente 18,3% volt, ami a szolgáltatói szektor koncentrációjának és a nagy vállalatok jelenlétének is volt köszönhető. 2009-ben a második legmagasabb nettó átlagbér Dél-Nyugat Olténiában volt, ami 2023-ra a hetedik helyre került, ugyanis két évente átlagosan mindössze 16,96%-kal nőttek a bérek, ami az országban a leglassabb növekedési ütemnek számít. Ennek okai közé tartozik az is, hogy a régió gazdasági szerkezete átalakult, 2009-ben még nagymértékben jelen volt az ipar, különösen az autóipar, 2023-ra viszont már a mezőgazdaságnak magasabb lett az aránya, illetve a munkaerő-elvándorlás és az infrastrukturális fejletlenség is közrejátszott ebben. A következő legnagyobb nettó átlagbérek 2009-ben Dél-Munténia és Nyugat régiókban volt megfigyelhető, nyugaton 2023-ban is a régiókat nézve a második legmagasabb átlagbérek voltak, Dél-Munténia viszont a hatodik helyre került. Nyugaton a kétévenkénti átlagos növekedési ütem 19,13% volt

míg Dél-Munténiában 17,41% volt. 2009 és 2023 között a legnagyobb növekedési ütemet az észak-nyugati régió produkálta, átlagosan két évente 20,56%-kal nőtt a nettó átlagbér. Ebben a fejlesztési régióban volt 2009-ben a legalacsonyabb az átlagbérek szintje, 2023-ra viszont a harmadik helyre került. A második legnagyobb növekedési ütem az országban a központi régióban volt megfigyelhető, aminek az értéke 19,21%. 2009-ben a régiók rangsorában az átlagbéreket tekintve a központi régió a hatodik helyen állt, 2023-ra viszont felküzdötte magát a negyedik helyre. Az Észak-Kelet és Dél-Kelet régiókban 2009-ben nagyon hasonló volt az átlagbérszint, 2023-ra már eltávolodtak egymástól, ugyanis az észak-keleti régióban az átlagbér átlagosan két évente 18,86%-kal növekedett, míg a dél-keleti régióban csak 17,26%-kal. Észak-Kelet fejlesztési régió 2023-ban a nettó fizetéseket tekintve a nyolc régió közül ötödik helyre került, viszont a dél-keleti régió az utolsó helyre.

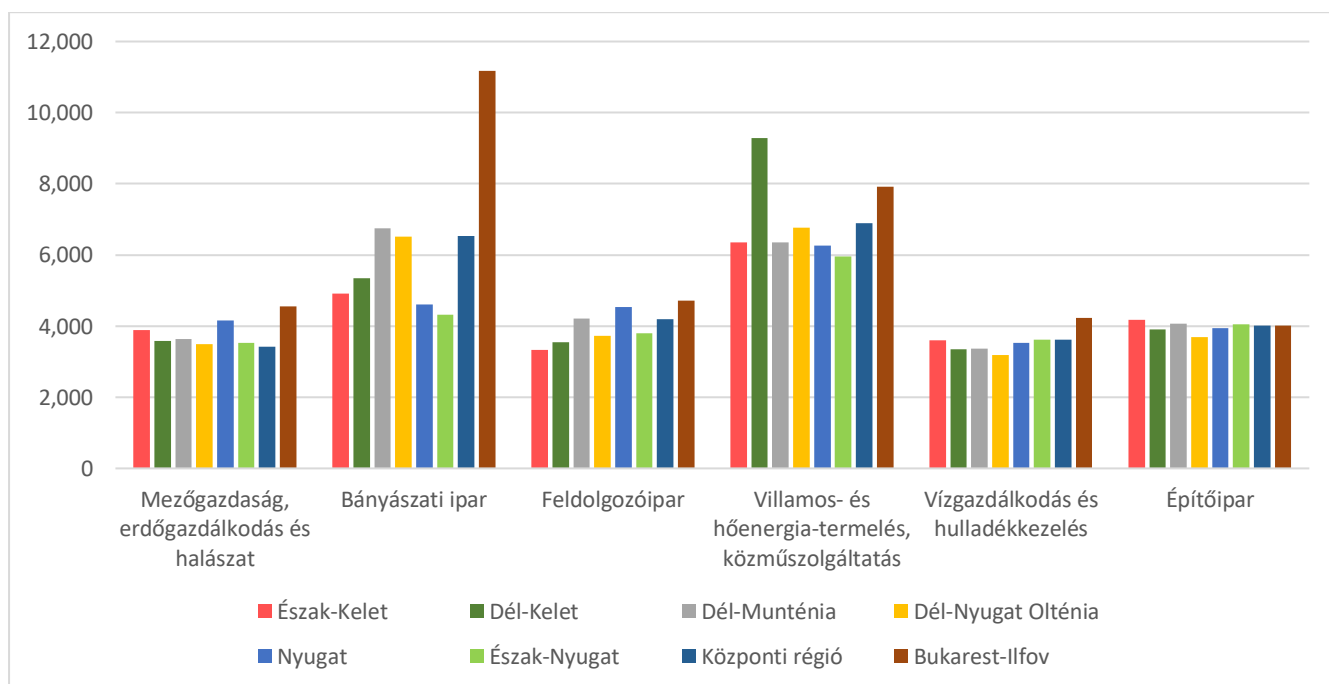
A vizsgált periódusban mindenik régióban mindvégig növekedés volt megfigyelhető, a legjelentősebb növekedés mindenhol 2017 és 2019 között történt.

5. Ábra: Nettó átlagbér változása régióként (Ron)
(Forrás: Saját szerkesztés az INSSE TEMPO adatai alapján, 2025)

A 6. ábra mutatja a fejlesztési régiókban a primer és szekunder, vagyis a termelő ágazatok átlagos nettó jövedelmét 2023-ban. A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, valamint halászat ágazatban Bukarest-Ilfov régió vezette a listát, a nettó átlag jövedelem 2023-ban itt 4 548 ron volt, míg a legalacsonyabb a Központi régióban volt, mindössze 3 412 ron. A bányászati iparra

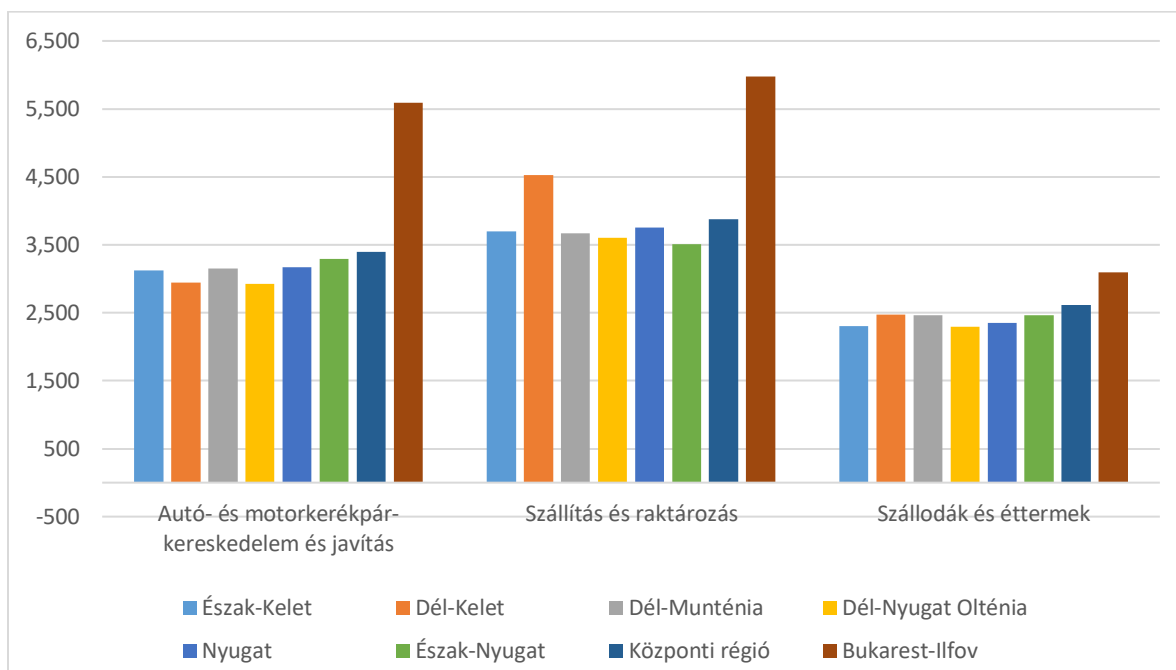
átlagosan magas fizetések jellemzőek, Bukarest-Ilfov régióban kiugróan magas volt ez a szám a többi régióhoz képest, 11 171 ron volt a nettó átlag fizetés itt, a legkisebb érték pedig az Észak-Nyugat régióban volt, 4 317 ron. A feldolgozóipar tekintetében Nyugat (4 534 ron) és Bukarest-Ilfov (4 772 ron) régiók jártak az élen, őket követte ki lemaradással Dél-Munténia (4 218 ron), ezekkel ellentétben a legkisebb fizetések az észak-keleti régióban voltak (3 322 ron). A villamos- és hőenergia-termelés, valamint közműszolgáltatás kategóriában a legmagasabb átlag fizetés a Dél-Kelet régióban volt (9 289 ron), a legalacsonyabb pedig az Észak-Nyugat régióban (5 958 ron). A vízgazdálkodás és hulladékkezelés ágazaton belül a legmagasabb átlag fizetés Bukarest-Ilfov régióban volt (4 229 ron), a legalacsonyabb pedig Dél-Nyugat Olténiában (3 189 ron), itt is látható, hogy ezen az ágazaton belül nem nagymértékűek az eltérések a régiók között. Az építőiparban is nagyon közel álltak egymáshoz a nettó átlagbérek, a legmagasabb Észak-Keleten volt (4 168 ron), a legalacsonyabb pedig Dél-Nyugat Olténiában (3 689 ron). Általánosságban nézve Bukarest-Ilfov régió kiemelkedő szerepet tölt be minden ágazatban, viszont a keleti és dél-nyugati régiókra az alacsonyabb fizetések a jellemzőbbek, ami a gazdasági fejlettségre és a beruházás hiányra vezethető vissza.

6. Ábra: **Primer és szekunder szektor - termelő ágazatokban a nettó jövedelem 2023-ban (ron)**

(Forrás: Saját szerkesztés az INSSE TEMPO adatai alapján, 2025)

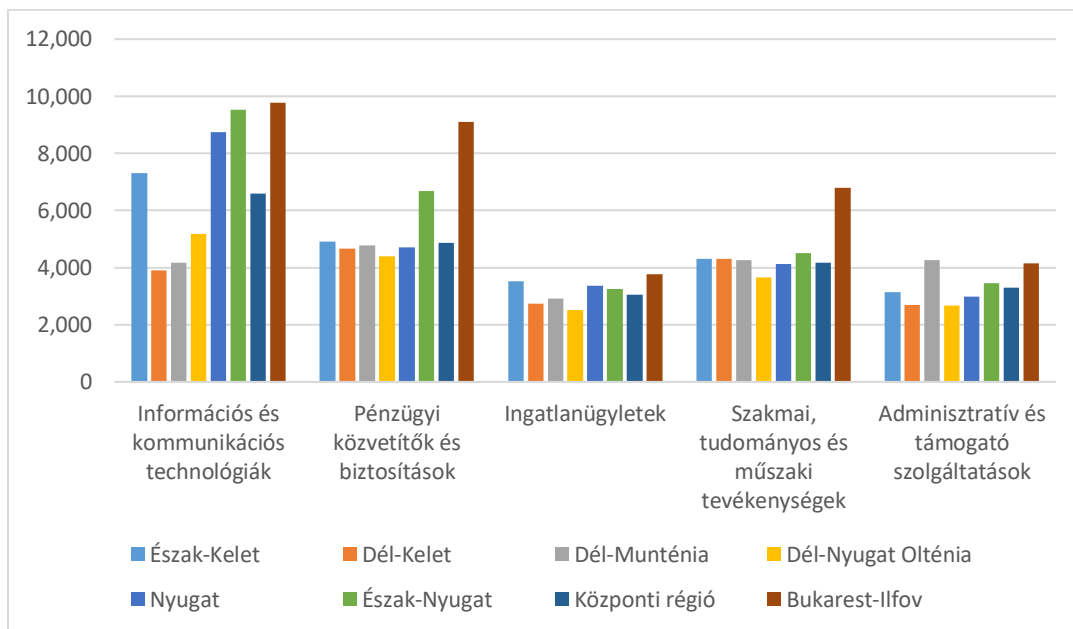
A 7. diagram ábrázolja az autó- és motorkerékpár-kereskedelem és javítást, a szállítás és raktározást, illetve a szállodák és éttermek átlagos nettó jövedelmét 2023-ban a NUTS2-es régiókban. Az autó- és motorkerékpár-kereskedelem és javítás szektorban a legmagasabb nettó átlag jövedelem Bukarest-Ilfov (5 589 ron) régióban volt megfigyelhető, ami egy kiugró értéknek számít, a legalacsonyabb pedig Dél-Nyugat Olténiában (2 925 ron). Ebben a szektorban az országos átlag nettó fizetés ebben az évben 3 448 ron volt. A szállítás és raktározás ágazatban szintén a legmagasabb fizetés Bukarest-Ilfov régióban volt (5 976 ron), a legalacsonyabb pedig az Észak-Nyugat régióban (3 509 ron), valamint az országos átlagfizetés ebben az ágazatban 4 076 ron volt. A szállodák és éttermek szektorban számottevően alacsonyabb volt az átlagfizetés, mint a másik két ágazatban, itt is Bukarest-Ilfov régióban volt a legnagyobb nettó átlagbér (3 091 ron), a legalacsonyabb pedig Dél-Nyugat Olténiában (2 293 ron). Az országos átlagfizetés az említett szektorban 2 507 ron volt.

7. Ábra: **Kereskedelem, szállítás és turizmus ágazatok nettó jövedelme 2023-ban (ron)**
(Forrás: Saját szerkesztés az INSSE TEMPO adatai alapján, 2025)

A 8. ábra mutatja Románia pénzügyi és üzleti szolgáltatásainak ágazatban az átlagos nettó jövedelmet 2023-ban. Az IT szektorban több régióban is kiemelkedően magas bérek jellemzőek, a legnagyobb átlagfizetés Bukarest-Ilfov régióban volt (9 779 ron), őt követte kevés lemaradással Észak-Nyugat régió (9 528 ron), majd pedig Nyugat és Észak-Kelet. A legkisebb átlagfizetés

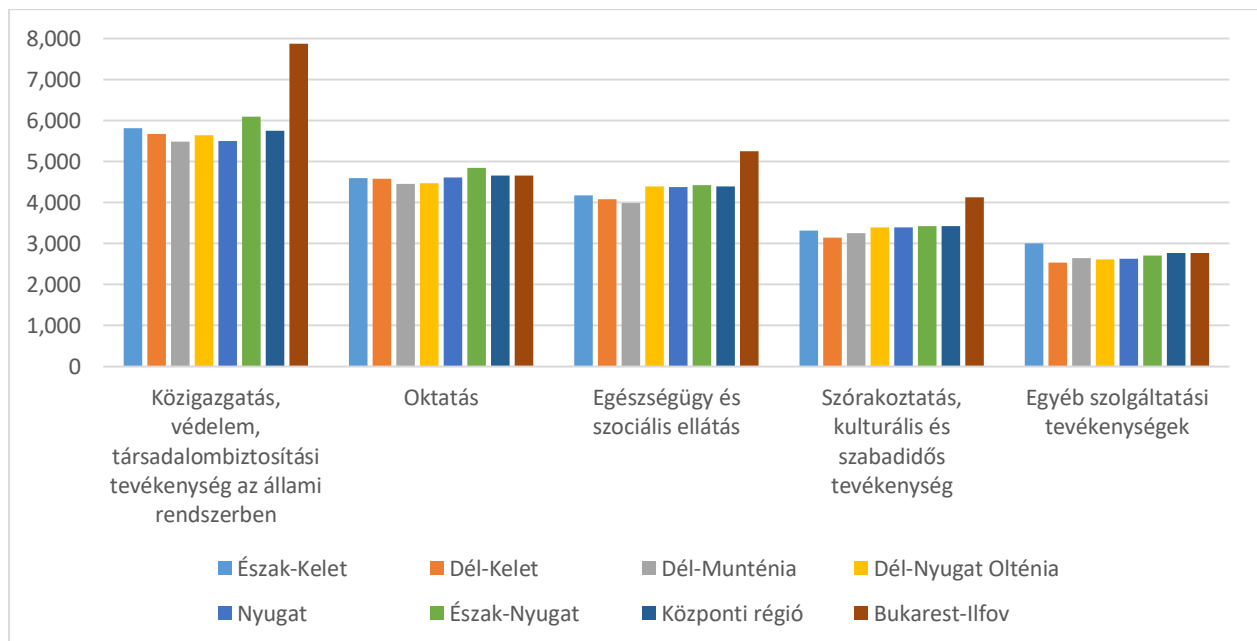
Dél-Keleten volt (3 906 ron), viszont az országos átlagfizetés ebben a szektorban elég magas, a vizsgált évben elérte a 6 901 ront. A pénzügyi közvetítők és biztosítások szektorban a legmagasabb átlagfizetés Bukarest-Ilfov régióban volt (9 097 ron), a legalacsonyabb pedig Dél-Nyugat Olténiában (4 388 ron), az országos átlagbér pedig 5 517 ron volt. Az ingatlanügyletek ágazatban szembetűnően alacsonyabbak a fizetések, mint az előző két szektorban, a legmagasabb átlagbér 3 779 ron volt Bukarest-Ilfov régióban, a legalacsonyabb pedig Dél-Nyugat Olténiában 2 506 ron, valamint az országos nettó átlagbér 3 143 ron volt. A szakmai, tudományos és műszaki tevékenységek szegmensben a legnagyobb nettó átlagbér 6 785 ron volt Bukarest-Ilfovban, a legkisebb pedig szintén Dél-Nyugat Olténiában 3 655 ron volt, az országos átlagbér pedig elérte a 4 515 ront. Az adminisztratív és támogató szolgáltatások területen belül a legnagyobb nettó átlagfizetés Dél-Munténiában volt megfigyelhető (4 252 ron), ezzel elkerülve a Bukerst-Ilfov régiót, a legkisebb pedig Dél-Nyugat Olténiában (2 664 ron). Az országos nettó átlagbér ebben a szektorban 3 330 ron volt.

8. Ábra: **Pénzügyi és üzleti szolgáltatások szektor nettó jövedelme 2023-ban (ron)**
(Forrás: Saját szerkesztés az INSSE TEMPO adatai alapján, 2025)

A 9. grafikon szemlélteti a közszolgáltatások, valamint a társadalmi ágazatok átlagos nettó fizetését a 2023-as évben. A közigazgatás, védelem, társadalombiztosítási tevékenység az állami szférában ágazaton belül magas fizetések voltak a jellemzőek, a legmagasabb nettó átlagbér

Bukarest-Ilfov régióban volt (7 876 ron), a legalacsonyabb pedig Dél-Munténiában (5 483 ron). Az említett területen az országos nettó átlagbér is magasnak minősült, értéke 5 981 ron volt. Az oktatás területén a legnagyobb nettó átlagbér Észak-Nyugaton volt, 4 851 ron, a legkisebb pedig Dél-Munténiában, 4 452 ron volt. Az országos nettó átlagbér 2023-ban 4 610 ron volt. Az egészségügy és szociális ellátás szegmensén belül Bukarest Ilfov régióban volt a legmagasabb a nettó átlagbér (5 257 ron), a legalacsonyabb pedig Dél-Munténiában (3 989 ron), az országos átlag pedig 4 386 ron volt. A szórakoztatás és különböző kulturális tevékenységek ágazaton belül is Bukarest Ilfovban volt a legmagasabb a nettó átlagbér (4 134 ron), a legalacsonyabb pedig Dél-Keleten (3 139 ron). Az egyéb szolgáltatási tevékenységek ágazaton belül elég kiegyenlített a régiókban a fizetés, az országos átlagbér 2 710 ron volt.

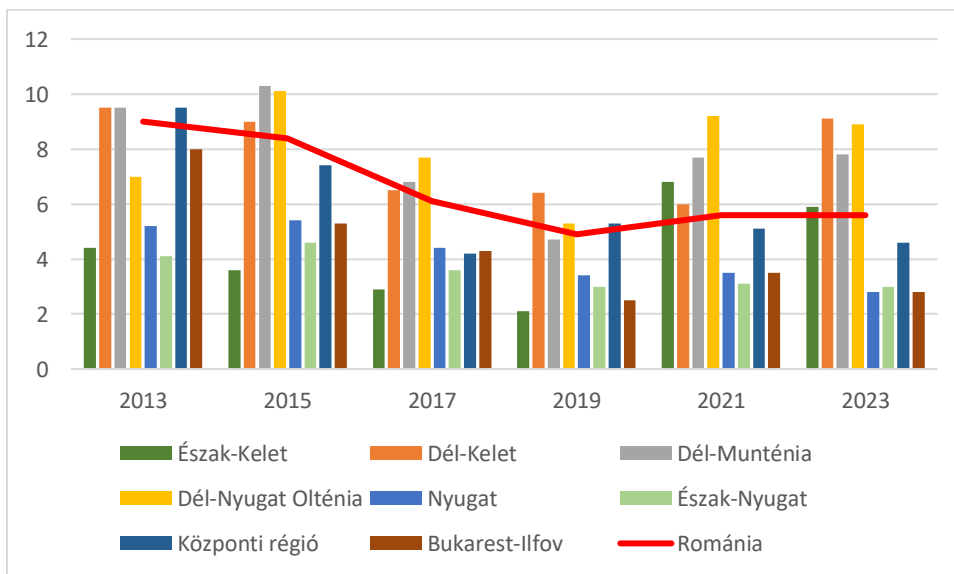

9. Ábra: **Közzolgáltatások és társadalmi ágazatok nettó jövedelme 2023-ban (ron)**
(Forrás: Saját szerkesztés az INSSE TEMPO adatai alapján, 2025)

Románia NUTS2-es fejlesztési régióinak nettó átlagos jövedelmét összefoglalva 2023-ban a legmagasabb bérek jellemzően Bukarest-Ilfov régióban voltak, különösképp a bányászat, az IT és a pénzügyi szektorokon belül. Az átlagos nettó fizetés ebben a régióban 5 482 ron volt. A legalacsonyabb fizetések általánosságban véve a vendéglátásban, valamint az ingatlanügyletek területén belül fordultak elő. Az ipari, valamint az energetikai szektorok bérei aránylag magasabbnak számítanak mindenik régióban, ezek közül is a legmagasabb bérek a villamos- és

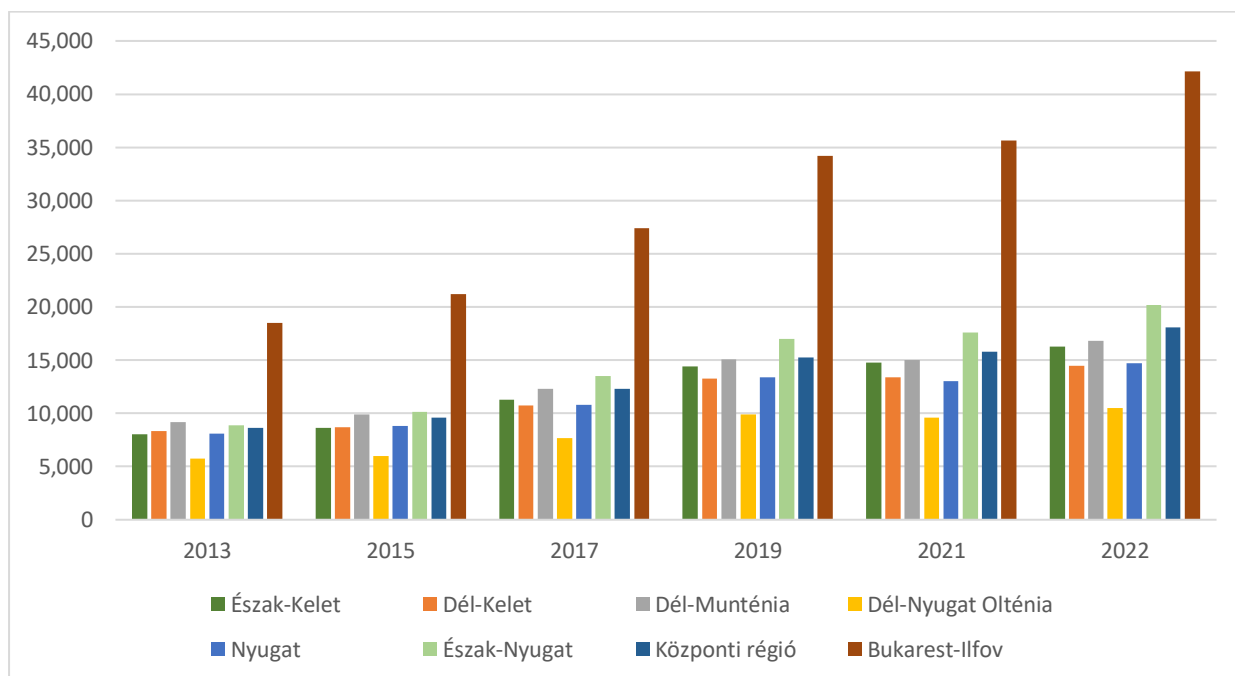
hőenergia-termelésen belül voltak jellemzőek. A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászati szektor bérei országszerte az alacsonyabb kategóriába sorolhatóak. A közigazgatásban, az oktatásban és az egészségügyben dolgozók bérei mindenik fejlesztési régióban kiegyensúlyozottnak számítanak. Az összesített nettó átlagbér Bukarest-Ilfov régióban a legmagasabb, míg ezzel ellentétben Dél-Nyugat Olténiában a legalacsonyabb.

A 10. ábra szemlélteti a fejlesztési régiók munkanélküliségi rátájának alakulását 2013 és 2023 között két évente az országos átlag viszonylatában. Az elmúlt évtized során Románia munkanélküliségi rátájának értéke átlagosan csökkenő tendenciát mutatott, viszont a régiók között jelentős eltérések figyelhetők meg. 2013-ban az országos munkanélküliségi ráta értéke 9% volt, ez 2019-ig folyamatosan csökkent, ekkor elérte a 4,9%-ot, ami az elmúlt évtized legjobb értékének számít. Az említett évben a nyolc régió közül az észak-keleti régió teljesített a legjobban, a munkanélküliségi ráta itt 2,1% volt, a legrosszabbul pedig a dél-keleti régió, ahol ez az érték 6,4% volt. A vizsgált időszakban a legnagyobb értékű munkanélküliségi ráta 2015-ben volt megfigyelhető, Dél Munténiában 10,3%, Dél-Nyugat Olténiában pedig 10,1% volt, valamint az országos átlag fölött volt még Dél-Kelet régió is, ahol ez az érték 9% volt. Az Észak-Kelet régió 2019-ig az országos átlag alatt teljesített, 2021-ben viszont kiugróan megnőtt az előző évekhez az értéke, ami 2023-ra már csökkenő tendenciát mutatott. Az országos átlag alatt voltak mindvégig Bukarest-Ilfov, Észak-Nyugat, Nyugat, valamint a Központi régió csak 2019-ben haladta meg az országos átlagot csupán 0,4%-kal.

10. Ábra: Munkanélküliségi ráta (%)
(Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján, 2025)

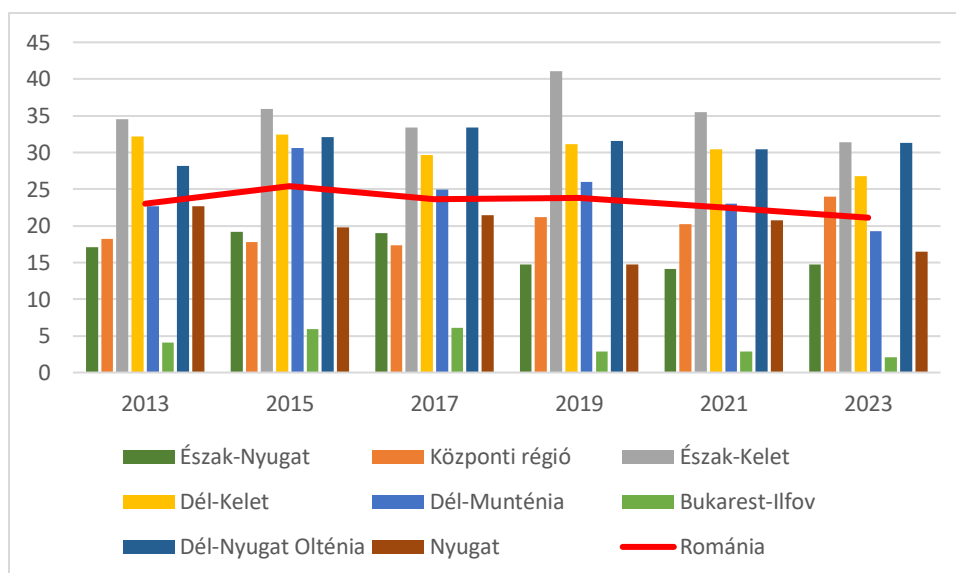
A 11. diagram szemlélteti a háztartások jövedelmét a fejlesztési régiókban 2013 és 2022 között minden második évben. A mutató értéke a vizsgált periódusban minden régióban folyamatosan növekedett, ugyanakkor megfigyelhető különbségek vannak a régiók között. Az adatok alapján a legmagasabb jövedelem szinttel mindvégig a fővárosi régió rendelkezett, 2013-ban 18 468,73 millió euró volt a mutató értéke, 2022-re ez elérte a 42 160,69 millió eurót, ebben az időszakban az átlagos növekedési szint 15,81% volt. Ezzel szemben a legalacsonyabb jövedelem Dél-Nyugat Olténiában volt megfigyelhető mindenik évben, 2022-ben a háztartások jövedelme a régióban 10 503,58 millió euró volt, 2013-tól kezdődően az átlagos növekedési szint pedig 12,46% volt. A további hat régióban közepes szintű jövedelmek voltak megfigyelhetők, 2022-ben második helyen Észak-Nyugat régió állt 20 174,5 millió euróval, öt követte a Központi régió 18 057,78 millió euróval. Utánuk következik Dél Munténia, Észak-Kelet, Nyugat és Dél-Kelet fejlesztési régiók. A bevételek növekedési dinamikájában is eltérések figyelhetők meg.

11. Ábra: **Háztartások bevétele a fejlesztési régiókban (millió euró)**
(Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján, 2025)

A 12. ábra mutatja az szegénységi rátát Románia nyolc fejlesztési régiójában a teljes népesség százalékos arányában mérve 2013 és 2023 között. Országos szinten a mutató értéke kis mértékben csökkent az elmúlt évtizedben, az átlagos csökkenési szint 1,5% volt. A legkedvezőbb helyzetben mindvégig a Bukarest-Ilfov régió volt, ahol a mutató értéke tíz év alatt 4,1%-ról

2,1%-ra mérséklődött, és az átlagos csökkenési szint 6,55% volt, ami az országban kiemelkedőnek számít. Ezzel ellentétben a legnagyobb értékű mutatókkal a keleti és déli régiók rendelkeztek, az Észak-Kelet régióban az elszegényedési ráta 2013 és 2023 között 34,5%-ról csupán 31,4%-ra csökkent, ami egy 1,01%-os csökkenési szint, valamint a Dél-Kelet régió ugyanebben a periódusban 32,2%-ról 26,08%-ra csökkent, itt az átlagos csökkenés két évente 3,41% volt. A legnagyobb szegénységi ráta a vizsgált periódus alatt 2019-ben volt az észak-keleti régióban 41,1%. Hasonlóan kedvezőtlen értékeket mutat a Dél-Nyugat Olténia régió, ahol az elszegényedési ráta folyamatosan két évente növekedett, az átlagos növekedési szint 2,33% volt, ugyanakkor a Központi régióban is 2013-tól folyamatosan nő az elszegényedési ráta, 2021-ben volt megfigyelhető egy nem számottevő visszaesés, mivel 2023-ra már újra nőtt a mutató értéke, itt az átlagos növekedési szint 6,33% volt. A nyugati régióban volt a legváltozékonyabb a mutató értéke, viszont az átlagot nézve itt egy 3,1%-os csökkenés látható. Összességében az elszegényedési ráta megvizsgálásra rámutat arra a tényre, hogy a fejlesztési politikák hatásai nem egyformán érvényesülnek a régiókban.

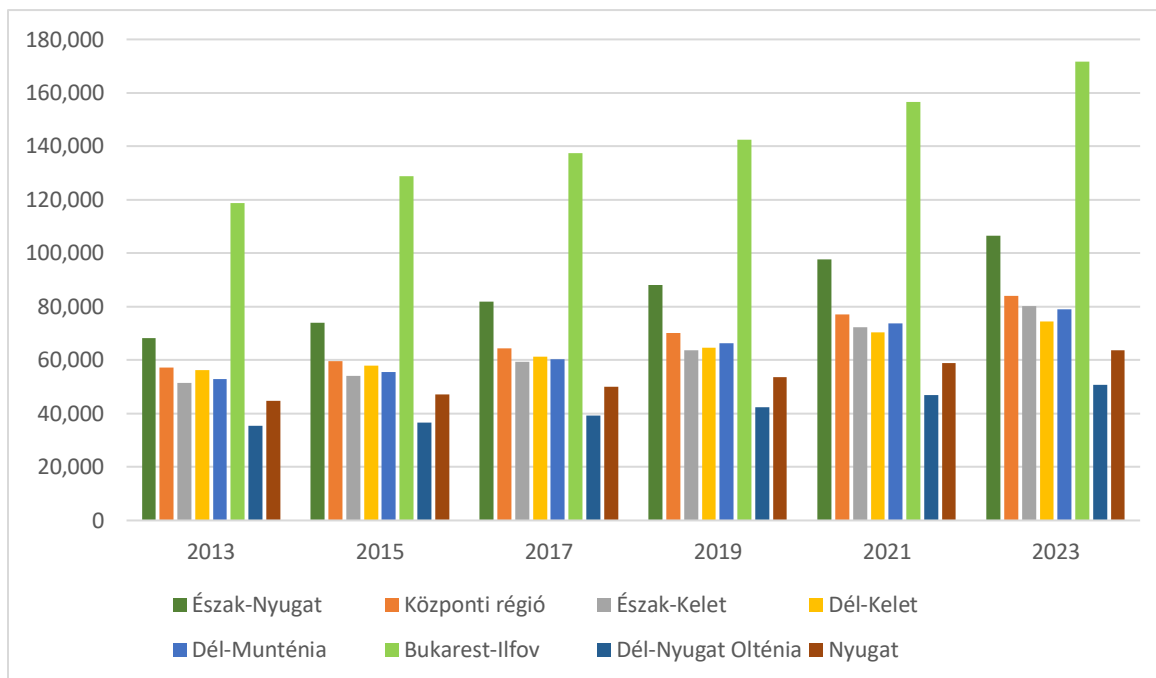
12. Ábra: Szegénységi ráta a fejlesztési régiókban (%)
(Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján, 2025)

A 2013 és 2023 közötti időszakban Romániában számottevően megnőtt az aktív vállalkozások száma, 2013-hoz viszonyítva 2023-ban 46,38%-kal több bejegyzett vállalkozás volt országos szinten. Ebből a tendenciából arra a következtetésre juthatunk, hogy Romániában

kedvezőbb lett a vállalalkozási környezet, valamint megnövekedett az üzleti aktivitás. Ez a növekedés mindenik fejlesztési régióban észlelhető volt. A legnagyobb növekedés a Bukarest-Ilfov régióra volt jellemző, ahol a vállalkozások száma a megvizsgált évtizedben a 44,55%-kal nőtt meg, több, mint 52 000 új vállalkozás jegyezték be. 2013-hoz képest 2023-ra számottevő növekedés figyelhető meg az Észak-Nyugat és Észak-Kelet régiókban, ahol 56,07%-kal, valamint 55,94%-kal nőtt meg az aktív vállalkozások száma, az átlagos növekedési ütem 9,03%, valamint 9,24% volt. Hasonlóképp erőteljes növekedés figyelhető meg a Központi régióban és Dél-Munténiában, a Központi régióban 2023-ra 46,92%-kal nőtt meg a vállalkozások száma, az átlagos növekedési ütem 7,82% volt, valamint Dél-Munténiában 49,23%-kal nőtt meg a bejegyzett vállalkozások száma, és az átlagos növekedési szint 8,33% volt. Dél-Nyugat Olténia és Nyugat régiókban is 40% körüli értékkel nőtt a vállalkozások száma, a legkisebb növekedést a Dél-Kelet régió produkálta, mindössze 32%-kal nőtt 2023-ra a bejegyzett vállalkozások száma 2013-hoz képest.

2013-ban Romániában a vállalkozások 81,4%-a városi térségben volt bejegyezve, 18,6% pedig vidéken, ehhez képest 2022-re 68,2% volt városon és 31,8% vidéken. Ennek okai közé tartozhat a digitalizáció fejlődése, ami lehetőséget nyújt a távmunkára, az online szolgáltatások fejlődésével egyre több vállalkozás tud működni vidékről is. Bukarest-Ilfov régió után a Központi régióban van a legtöbb vállalkozás a városi térségben, őket követi a Dél-Nyugat és Nyugat régió. Dél-Munténiában 2022-ben a vállalkozások 54,9%-a volt városon és 45,1% volt vidéken, a nyolc fejlesztési régió közül itt van a legtöbb vállalkozás vidéki térségben, aminek okai közé tartozik az, hogy az említett régióban a vállalkozások nagy része a mezőgazdaságra épül.

Összességében az elmúlt tíz év során a Romániában lévő vállalkozói szféra fokozatos fejlődést mutat, ami gazdasági felélénkülésre ad reményt.

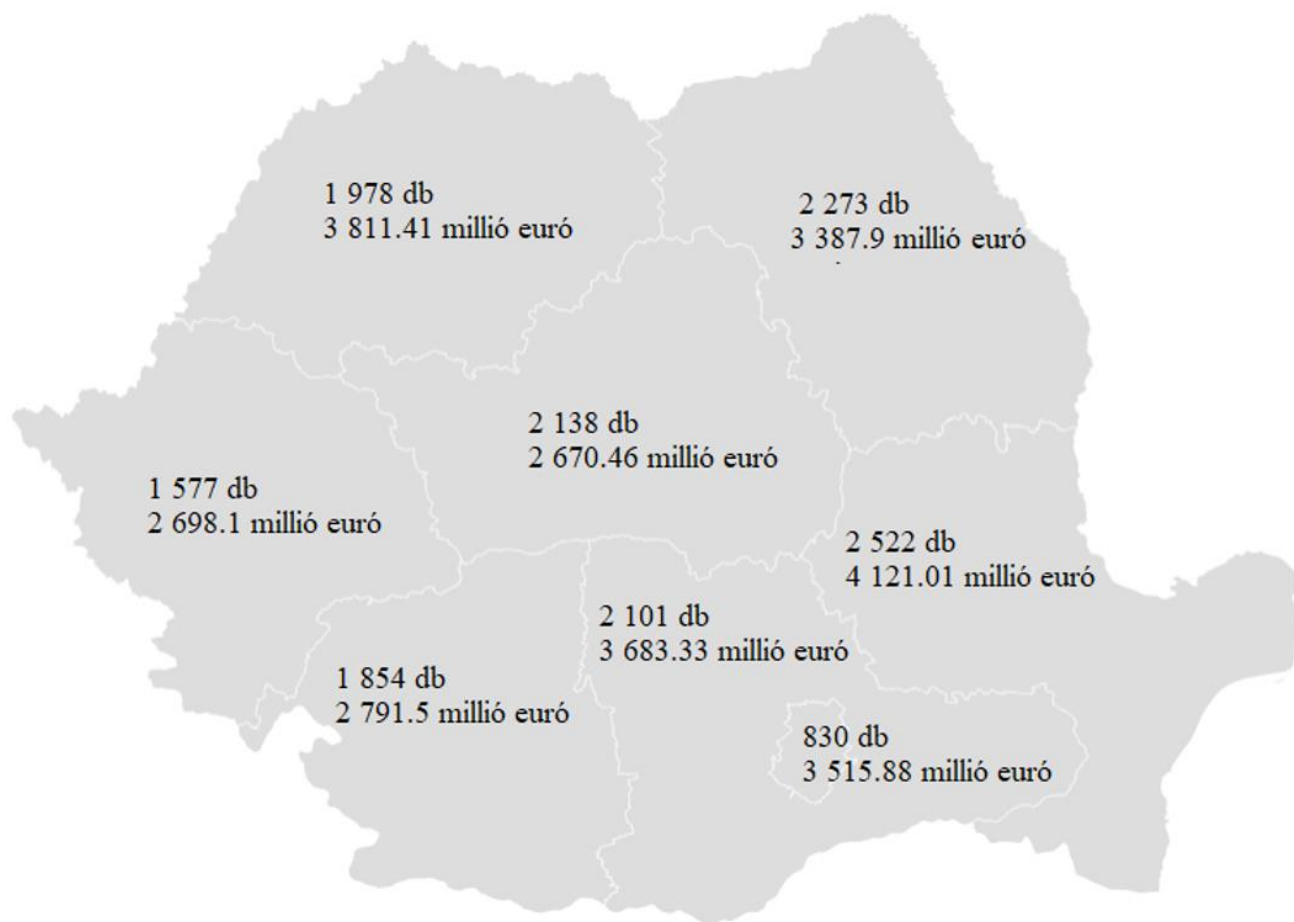
13. Ábra: **Vállalkozások számának alakulása a fejlesztési régiókban (db)**
(Saját szerkesztés az INSSE TEMPO adatai alapján, 2025)

5.1. FEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSOK ROMÁNIA NUTS2-ES RÉGIÓIBAN (2014-2020)

Románia a 2014 és 2020 közötti költségvetési ciklusban jelentős támogatásokat kapott az Európai Unió forrásokból, amelyeket különféle regionális fejlesztési programokra fordítottak. Az alábbi térkép a megvalósult projektek értékét (millió euróban) és számát (db) ábrázolja a fejlesztési régiókban. A megvizsgált adatok fontos regionális eltéréseket mutatnak a projektek értékét és mennyiségét tekintve.

A költségvetési ciklusban a legtöbb megvalósult projekt a Dél-Kelet régióban volt, összesen 2522 db projekt kapott támogatást 4 121,01 millió euró értékben, ami arra utal, hogy ez a régió a fejlesztéspolitikai célkitűzések elérése érdekében kulcsfontosságú szerepet játszott, valószínűleg a fekete-tengeri kikötők infrastrukturális fejlesztései és a turisztikai potenciál miatt. A Dél-Kelet régió szomszédjában lévő fővárosi régióban mindössze 830 db projektet valósítottak meg, de a finanszírozott összeg így is elérte a 3 515,88 millió eurót, ami kiugróan magas érték a projektek számához viszonyítva. A Központi, az Észak-Kelet és Dél Munténia régiókban hasonló számú projekt került megvalósításra, viszont a lehívott

támogatási értékek eltérőek. Dél-Munténiában 3 683.33 millió euró, Észak-Keleten 3 387. 9 millió euró, míg ezek mellett a Központi régióban csak 2 670.46 millió euró került finanszírozásra. Ebből arra következtethetünk, hogy Dél-Munténiában és Észak-Keleten nagyobb értékű infrastrukturális beruházásokat valósítottak meg, míg a Központi régióban inkább kisebb mértékű, alacsonyabb költségvetést igénylő projektek valósultak meg. Ha megnézzük a gazdasági és társadalmi mutatókat, akkor az Észak-Kelet és Dél-Munténia régiók a Központi régióhoz képest kevésbé fejlettnak számítanak, és ez hozzájárulhatott ahhoz, hogy hasonló mennyiségű projekt kevesebb finanszírozást kapott a Központi régióban. A projektek számát nézve a Nyugat régióban hívták le a legekvesebb projektet, a finanszírozott érték is 2 698.1 millió euró volt, ami országos szinten a második legkevesebb, ennél kisebb lehívott összeg csak a Központi régióban volt. Az Észak-Nyugat fejlesztési régióban 1 978 db projekt valósult meg, ezek értéke összesen 3 811.41 millió euró volt, ami az egyik legmagasabb lehívott összegnek számít az országban, ami egyrészt annak köszönhető, hogy fejlettem gazdasági struktúrával rendelkezik, és kolozsvári egyetemi központ jelentős innovációs potenciállal bír. Dél-Nyugat Olténiában is elég nagy számú projektet hívtak le, de ezek értéke alacsonyabb volt, mint Észak-Nyugaton. Ennek a különbségnek az oka, hogy a régió gazdasági struktúrája kevésbé fejlett, és több kisebb volumenű projekt valósult meg. Összességében elmondható az, hogy a projektek darabszáma, valamint értéke között korreláció van, és egyes régiókban kevesebb darabszámú, de nagyobb volumenű projektet valósítottak meg. Az Európai Unió források eloszlása tükrözi a regionális fejlettségi szintet, de a helyi közigazgatások kapacitása és a beruházások stratégiájának különbségei is szembetűnőek.

14. Ábra: Projektek száma és költségvetése 2014-2020 között
(Forrás: Saját szerkesztés a Fonduri UE adatai alapján, 2025)

6. ROMÁNIA FEJLESZTÉSI RÉGIÓINAK RANGSOROLÁSA

Az alábbi grafikonon látható tíz gazdasági és társadalmi mutató utolsó ismert értékeinek (2022,2023) fejlettségi rangsora pontozásos módszer alapján. Mindenik régió egy 1-től 8-ig terjedő skálán kapott pontszámot, ahol 8 pontot a legjobb teljesítményt nyújtó régió kapta az adott mutatót nézve, és 1 pontot a leggyengébben teljesítő régió kapott. A legvégső sorrend a mutatók által kapott pontszámok összegzéséből alakult ki

Az elemzés eredményeit nézve Bukarest-Ilfov régió jelentős mértékben kiemelkedik a többi közül, így ő lett egyértelműen a legfejlettebb régió. Ez többek között a főváros gazdasági mértékének, a GDP/fő magas arányának, és a munkaerőpiaci mutatóknak is köszönhető. Második helyen az Észak-Nyugat régió végzett, ahol magas volt a GDP, a háztartások bevétele és a vállalkozások száma, ezzel pedig egyidejűleg a szegénységi ráta alacsony. Ez a helyezés vélhetően az erős gazdasági teljesítménynek köszönhető. Harmadik helyre az elemzés alapján a Központi régió sorolható, ahol a végleges elköltözők és végleges odaköltözők aránya volt alacsony, valamint jól teljesített a turizmus, a háztartások bevétele, a vállalkozások száma és a felsőfokú végzettség aránya tekintetében. A Nyugat régió negyedik helyre pozícionálható, erős helyezést ért el a munkanélküliségi rátát, az egy főre jutó GDP-t, a nettó átlagbért és a felsőfokú végzettség arányát megvizsgálva, ugyanakkor néhány mutató tekintetében, mint a háztartások bevétele, a vállalkozások száma és a szálláshelyeken eltöltött éjszakák száma, már nem teljesített kiemelkedően, ami, ha hosszú távon folytatódik, akkor romolhatnak a régió gazdasági lehetőségei. Utolsó három helyen kis különbségekkel Dél-Munténia, Észak-Kelet és Dél-Kelet régiók végeztek, aminek okai közé tartozik az alacsonyabb gazdasági teljesítmény, a magas munkanélküliség és migráció aránya.

4. Táblázat: Régiók fejlettségi sorrendje

	ÉSZAK-KELET	DÉL-KELET	DÉL-MUNTÉNIA	DÉL-NYUGAT OLTÉNIA	NYUGAT	ÉSZAK-NYUGAT	KÖZPONTI RÉGIÓ	BUKAREST-ILFOV
GDP	4	3	6	1	2	7	5	8
GDP/fő	1	3	2	4	7	6	5	8
Nettó átlagbér	4	1	3	2	7	6	5	8
Háztartások bevétele	4	2	5	1	3	7	6	8
Munanélküliségi ráta	4	1	3	2	8	6	5	8
Szegénységi ráta	1	3	5	2	6	7	4	8
Vállalkozások száma	5	3	4	1	2	7	6	8
Felsőfokú végzettség aránya	2	3	1	4	7	5	6	8
Szálláshelyeken eltöltött éjszakák száma	5	8	3	4	1	6	7	2
Végleges migrációs ráta	2	1	4	3	5	6	7	8
ÖSSZEZÉS	32	28	36	24	48	63	56	74

(Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat és az INSSE Tempo adatai alapján, 2025)

Az Európai Unió alapokra vonatkozó szabályozásokban, amikor a 2021-2027 pénzügyi keret meghatározásra került, akkor az Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Európai Szociális Alap Plusz alapokból származó finanszírozási tőkét három kategóriára osztották fel:

1. Kevésbé fejlett régiók: ahol a GDP/fő az EU átlag GDP/fő-nek 75%-át teszi ki, vagy még kevesebb
2. Átmeneti régiók: ahol a GDP/fő az EU átlag GDP/fő-nek 75%-100% között mozog
3. Fejlettebb régiók: ahol a GDP/fő meghaladja az EU GDP/fő-nek 100%-át (Common rules on EU funds (2021-2027) – EUR-Lex (2024)).

Az 5. táblázatban látható a fejlesztési régiók egy főre jutó GDP-nek az EU egy főre jutó GDP-hez való viszonyítása. A kategóriákat és a régiókat megvizsgálva látható, hogy az ország legtöbb régiója a kevésbé fejlett kategóriába tartoznak, ezek a Észak-Kelet, Dél Munténia, Dél-Nyugat Olténia és Dél-Kelet régiók. Az átmeneti régiók csoportjába tartoznak a Központi régió, az Észak-Nyugat és a Nyugat régiók, ahol a GDP/fő az EU-átlag 80-89%-a között van. Egyedüli kivételt képez a Bukarest-Ilfov régió, ahol az egy főre jutó GDP az EU egy főre jutó GDP-nek 218%-át teszi ki, ebből kifolyólag pedig a fejlettebb régiók közé sorolható. A régiók közötti különbségek jól bemutatják Románián belül a gazdasági egyenlőtlenségeket, amelyek fontos szerepet töltenek be az uniós források szétosztásában.

5. Táblázat: Régiók GDP/fő mutatója az EU-hoz viszonyítva

	GDP/fő	EU átlag %-ban
EURÓPAI UNIÓ	33 280	100%
ÉSZAK-KELET	17 700	53%
DÉL-KELET	23 300	70%
DÉL-MUNTÉNIA	22 800	69%
DÉL-NYUGAT OLTÉNIA	23 500	71%
NYUGAT	29 600	89%
ÉSZAK-NYUGAT	27 000	81%
KÖZPONTI RÉGIÓ	26 600	80%
BUKAREST-ILFOV	72 600	218%

(Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján, 2025)

A lenti táblázat a regionális egyenlőtlenségeknek az alakulását szemlélteti Románia nyolc fejlesztési régiója között a 2013 és a 2022/2023 éveket nézve kilenc gazdasági és társadalmi mutató segítségével. Az elemzés során a megvizsgált évek minimális és maximális értékeinek arányából számított relatív különbségek kerültek elemzésre, ezt követően pedig a relatív különbségek százalékos változásaiból kiindulva következtethetünk a legfejlettebb és a legfejletlenebb régiók közötti közeledésre vagy távolodásra.

Az eredményekből kiindulva levonhatjuk azt a következtetést, hogy a mutatók nagy többségénél a relatív különbségek növekedtek, ami arra utal, hogy országos szinten a területi egyenlőtlenségek fokozódtak az elmúlt tíz év során. Az egy főre jutó GDP esetén a relatív különbség 278,41%-ról 310,17%-ra nőtt meg, ezzel egyidejűleg a háztartások bevételeit megfigyelve még jelentősebb növekedést láthatunk. Különösen erőteljes távolodás látható a szegénységi rátát vizsgálva, ahol a relatív különbség 2023-ban 1395,24% volt, ezzel is mutatva azt, hogy a fejlesztési régiók között nagy mértékben eltérnek a társadalmi kockázatok. A munkanélküliségi ráta, a felsőfokú végzettség aránya, valamint a vállalkozások száma hasonlóképp a regionális eltérések növekedését szemléltetik, ez arra a következtetésre enged, hogy a humán és gazdasági erőforrások koncentrációja néhány jobban fejlett régióra korlátozódik. Egyedüli közeledés a nettó átlagbér és a szálláshelyeken eltöltött éjszakák száma mutatóknál figyelhető meg. Összességében elmondható az, hogy a legtöbb mutató esetén a fejlesztési régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségek még inkább nőttek.

Mindez arra utal, hogy az elmúlt tíz év során az Európai Unió kohéziós politikájának azon része, amely a területi egyenlőtlenségek mérséklésére vonatkozott nem járt sikerrel, a jövőben indokolt a fókuszáltabb (kevésbé fejlett, átmeneti és fejlettebb régiókat kategóriákra vonatkozó) fejlesztési programok létrehozása.

6. Táblázat: Regionális konvergencia vizsgálata

MUTATÓ	MAX. 2013	MIN. 2013	RELATÍV KÜLÖNBSÉG 2013 (%)	MAX. 2022/2023	MIN. 2022/2023	RELATÍV KÜLÖNBSÉG 2023 (%)	RELATÍV VÁLTOZÁS ARÁNYA	KÖZELEDÉS/TÁVOLODÁS
GDP/fő	33 300	8 800	278,41%	72 600	17 700	310,17%	11,41%	Távolodás
Nettó átlagbér	2 265	1 321	71,46%	5 842	3 733	56,50%	-20,94%	Közeledés
Háztartások bevétele	18 468,73	8 032,04	129,94%	42 160,69	10 503,58	301,39%	131,95%	Távolodás
Munanélküliségi ráta	9,5	4,1	131,71%	9,1	2,8	225,00%	70,83%	Távolodás
Szegénységi ráta	34,5	4,1	741,46%	31,4	2,1	1395,24%	88,17%	Távolodás
Vállalkozások száma	118 819	44 876	164,77%	171 755	50 638	239,18%	45,16%	Távolodás
Felsőfokú végzettség aránya	33,1	11,4	190,35%	39,4	12,6	212,70%	11,74%	Távolodás
Szálláshelyeken eltöltött éjszakák száma	3 848 602	1 059 478	263,25%	5 922 039	1 743 942	239,58%	-8,99%	Közeledés

(Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat és az INSSE Tempo adatai alapján, 2025)

A vállalkozói sűrűség azt mutatja meg, hogy 1000 főre hány bejegyzett vállalkozást jut, ami ez elmúlt évtizedben Romániában jelentős változáson ment keresztül. Az alábbi táblázat Románia fejlesztési régióinak vállalkozói sűrűségét ábrázolja 2013-ban és 2023-ban. A megvizsgált adatok alapján mindenik régióban nőtt az elmúlt tíz év során a vállalkozói sűrűség, az átlagos növekedési szint 53,9% volt, amiből arra következtethetünk, hogy a vállalkozások száma gyorsabb ütemben növekedett, mint ahogy a lakosság száma csökkent. A legnagyobb mértékű növekedés Dél-Munténiában volt megfigyelhető, a növekedési szint 63,69% volt, ez figyelemre méltó, ugyanis 2013-ban itt volt a legkisebb a vállalkozói sűrűség. Őt követte az Észak-Nyugat, Észak-Kelet, valamint Dél-Nyugat Olténia régiók. A legkisebb növekedés a Dél-Kelet régióban fordult elő, a növekedési szint ott 42,13% volt. Bukarest-Ilfov régióban volt mindkét évben a legmagasabb a vállalkozói sűrűség, de viszonylag alacsony növekedést produkált a tíz év során (43,1%), amiből arra tudunk következtetni, hogy még mindig az élen jár a fővárosi régió, de a többi régió viszonylag gyorsabb ütemben zárkózik fel. Az országos átlag 2013-ban 24,23 volt, négy régió teljesített

a nemzeti átlag fölött ebben az évben, 2023-ban pedig 37,24 volt, ami fölött három régió teljesített. Összességében elmondható az a tény, hogy a fejlesztési régiókban lévő vállalkozói sűrűség pozitív tendenciának örvend, ami egy kedvező előjel a gazdaság dinamizmusát tekintve.

7. Táblázat: Vállalkozói sűrűség a régiókban (1000 fő esetén)

	2013	2023
ÉSZAK-NYUGAT	26,29	41,91
KÖZPONTI RÉGIÓ	24,26	36,76
ÉSZAK-KELET	15,67	24,84
DÉL-KELET	22,31	31,71
DÉL-MUNTÉNIA	17,02	27,85
BUKAREST-ILFOV	52,06	74,50
DÉL-NYUGAT OLTÉNIA	17,26	27,29
NYUGAT	24,60	38,08

(Forrás: Saját szerkesztés az INSSE Tempo adatai alapján, 2025)

6.1. KOMPLEX GAZDASÁGI MUTATÓK

A duálmutató, vagy más néven Éltető-Frigyes-index alkalmas a regionális különbségek megvizsgálására, a megvizsgált adatokat két kategóriára bontja: az átlag fölötti és az átlag alatti fejlettségi kategóriákra, és a hányadosukkal méri meg az egyenlőtlenségeket. Ha a mutató értéke 1, akkor teljes egyenlőség érvényesül, de ha a mutató értéke 1-nél nagyobb, akkor az egyenlőtlenség lép fel. (György, 2020)

$$D = \frac{\text{átlag feletti régiók átlaga}}{\text{átlag alatti régiók átlaga}}$$

A számításokat a 2023-as év adataira végzetem, első lépésként kiszámolva a vállalkozói sűrűséget 1000 főre nézve. A megvizsgált nyolc fejlesztési régió esetén a vállalkozói sűrűség átlaga 37,87 volt, három régió tartozik az átlag fölötti kategóriába (Észak-Nyugat, Bukarest-Ilfov és Nyugat), ezek átlaga 51,5 volt. Az átlag alatti régiók kategóriájába öt régió tartozik (Észak-Kelet, Dél-Kelet, Dél-Munténia, Dél-Nyugat Olténia és a Központi régió), amelyek átlaga 29,69 volt. Mindezek alapján a duálmutató értéke:

$$D = \frac{51,50}{29,69} = 1,73$$

Ez a kiszámított érték az mutatja meg, hogy a nagy vállalkozói sűrűséggel bíró fejlesztési régiók átlagos vállalkozás-száma 1,73-szorosa az alacsonyabb vállalkozói sűrűséggel rendelkező fejlesztési régióknak.

8. Táblázat: A duálmutató értéke a fejlesztési régiókban (vállalkozások száma-népesség összehasonlításában)

2023-ban	Vállalkozások száma (VSz)	Népesség száma (NSz)	Vállalkozói sűrűség (1000 fő esetén)	VSz/NSz
ÉSZAK-NYUGAT	106 445	2 539 784	41,91	0,0419
KÖZPONTI RÉGIÓ	84 105	2 288 061	36,76	0,0368
ÉSZAK-KELET	80 144	3 226 814	24,84	0,0248
DÉL-KELET	74 359	2 345 172	31,71	0,0317
DÉL-MUNTÉNIA	78 927	2 833 623	27,85	0,0279
BUKAREST-ILFOV	171 755	2 305 447	74,50	0,0745
DÉL-NYUGAT OLTÉNIA	50 638	1 855 697	27,29	0,0273
NYUGAT	63 702	1 672 978	38,08	0,0381

(Saját szerkesztés az INSSE Tempo adatai alapján, 2025)

A Hoover-féle koncentrációs index az egyik legalkalmasabb mutató arra, hogy megvizsgáljuk a területi egyenlőtlenségeket, azt mutatja meg, hogy mekkora eltérés van két különböző változónak a térbeli eloszlása között. (Yefang, Yee, 2009)

A mutató értékei 0 és 100 közötti intervallumon mozognak, ahol a 0 számít alacsony értéknek, a 100 a magasnak. A területi kutatások során legtöbbször a népesség térbeli eloszlását egy másik gazdasági mutató térbeli megoszlásával alkalmazzák együttesen. A mutató értéke arra ad választ, hogy a vizsgálandó társadalmi vagy gazdasági jelenség összes mennyiségének mekkora hányadát kellene a térbeli egységek között átrendezni ahhoz, hogy a térbeli megoszlása a másik vizsgált mutatóval megegyezzen. Minél magasabb az index értéke, annál nagyobb mértékű az egyenlőtlenség. (György, 2020)

Ebben az esetben én azt vizsgáltam meg, hogy a vállalkozások számának eloszlása milyen mértékben tér el a népesség számának az eloszlásától, ami tulajdonképpen a gazdasági aktivitás térbeli egyenlőtlenségét mutatja meg.

A vizsgált módszer alapján az egyik változó a népesség számának az aránya, a másik pedig a vállalkozások számának az aránya. A kiszámolt adatok alapján 2023-ban országos szinten a vállalkozások eloszlása 14%-ban tér el a népesség arányának megoszlásától, vagyis ekkora az egyenlőtlenségnek a mértéke Romániában, tehát elmondható az, hogy már országos szinten is az egyenlőtlenség mértéke kicsi ez a két mutató alapján. Az alábbi táblázatban látható az is, hogy míg Bukarest-Ilfov és Észak-Nyugat régiók eltérése pozitív értéket mutat a vállalkozások irányába, addig a többi régió, de legnagyobb mértékben Észak-Keleten az eltérés a népesség szempontjából pozitív, nem a vállalkozásoké. Ezen mutató elemzése után is arra a következtetésre juthatunk, hogy Bukarest-Ilfov régió gazdasági szempontból kiemelkedő mértékben jobban teljesít, mint a többi régió.

9. Táblázat: **A Hoover index értéke a fejlesztési régiókban (vállalkozások száma-népesség összehasonlításában)**

2023-ban	Vállalkozások száma	%-ban	Népesség száma	%-ban	VSz - NSz	Hoover-index
ÉSZAK-NYUGAT	106 445	15,0	2 539 784	13,3	2	1
KÖZPONTI RÉGIÓ	84 105	11,8	2 288 061	12,0	0	0
ÉSZAK-KELET	80 144	11,3	3 226 814	16,9	6	3
DÉL-KELET	74 359	10,5	2 345 172	12,3	2	1
DÉL-MUNTÉNIA	78 927	11,1	2 833 623	14,9	4	2
BUKAREST-ILFOV	171 755	24,2	2 305 447	12,1	12	6
DÉL-NYUGAT OLTÉNIA	50 638	7,1	1 855 697	9,7	3	1
NYUGAT	63 702	9,0	1 672 978	8,8	0	0
Országos Hoover-index						14

(Saját szerkesztés az INSSE Tempo adatai alapján, 2025)

7. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Következtetések:

- Bukarest-Ilfov régió gazdaságilag kiemelkedő fölényrel rendelkezik, ő az ország gazdasági motorja, a bruttó hazai termék értéke megtízszereződött az elmúlt tíz év során, ami nagymértékű regionális különbségekhez vezet.
- A keleti, valamint déli régiók fejlődési üteme lassú, nagymértékű humántőke hiánnyal küzdenek.
- Az ország Európai Unióhoz való csatlakozásának hatása a fejlettebb régiókban mutatkozott meg, ugyanis a finanszírozási alapok hatása egyenlőtlen volt, néhol növekedni látszott a strukturális különbségek mértéke.
- A 2008-as gazdasági válságot követően a fejlettebbnek számító régiókban a helyreállítási időszak rövidebb volt, gyorsabban talpra tudtak állni, ezáltal is tovább növelve a szakadékot.
- A 2021-2027-es időszakra mindenik régióban megfogalmazódtak a célkitűzések, legfőbb közös célnak az energiahatékonyság növelése, valamint a infrastrukturális beruházások fejlesztése és a humán tőke növelése számít.
- Az Európai Unió regionális politikája alkalmazkodóképes és jellemzi a fejlődés, ugyanis az elkövetkező időszakban a digitális, valamint zöld átmenet a prioritásai között szerepel.
- Különböző gazdasági mutatókat megvizsgálva egyértelműen látszanak a fejlődési minták a régiók között.
- A gazdasági és társadalmi mutatók alapján az is látszik, hogy a fiatal generációk számára a munkaerőpiaci lehetőségek nem egyenlőek, az ország központi és nyugati részén kedvezőbb munkaerőpiaci feltételek és befektetési lehetőségek jellemzőek, míg ezzel ellentétben az ország keleti és dél részein a külföldön való munkavállalás a jellemzőbb.
- A 2020-ban fellépő Covid-19 világjárvány gazdasági hatásai után az ország régióinak többsége stabilizálni tudta a gazdaság alakulását.

- Egy komplex pontozásos módszer alapján a fővárosi régió, Észak-Nyugat és a Központi régió számít a három legfejlettebb régiónak az országban.
- Mindmáig sem sikerült csökkenteni a regionális különbségeket.
- Romániai régiókban a legnagyobb fejlődési lehetőség az átmeneti régiókban van, ugyanis kisebb-nagyonn infrastrukturális beruházások és a gazdasági dinamizmus segítségével a felzárkózás felgyorsítható lenne, például a Központi- és Nyugat régióban.

Javaslatok:

- Növelni kellene a kevésbé fejlett régiókban a projektek mennyiségét és kapacitását, ugyanis a kevésbé erős közigazgatási kapacitás meggátolja az Európai Uniótól származó finanszírozási támogatások lehívását.
- Szükségszerű lenne a regionális stratégiák egységesítése, valamint összehangolása, mivel ezáltal növekedni tudna az országos kohézió.
- A kevésbé fejlett régiókban főként, mint a déli és keleti régiók, de a többi régióban is arányosan ösztönzőket kellene bevezetni a vállalkozói kedv növeléséhez.
- Nagyobb figyelmet kellene fordítani az oktatásra és a szakképzésre, főként a hátrányos helyzetű térségekben, ugyanis a felzárkózáshoz szükséges humán tőkét meg kellene erősíteni és itthon tartani.
- A közlekedési és digitális infrastruktúra fejlesztése (különösen az elmaradottabb térségekben) kiemeltképp fontos szerepet játszik a regionális és országos gazdaság fejlődésében.
- Érdeemes lenne kialakítani egy regionálisan meghatározott felnőttképzési rendszert konkrétan a helyi gazdasághoz igazítva.
- A fiatal generációk itthon tartásához való lakhatási támogatásokhoz, hitelkezdvezményekhez való programok létrehozása.
- A legnagyobb akadály jelenleg a kevésbé fejlett régiók felzárkózásának üteme, amihez hozzájárul a forráshiány is, viszont ezt a kevésbé erős intézményi és adminisztratív erőforrás is elősegíti, azaz az Unió finanszírozási források lehívásához és felhasználásához hiányzik a megfelelő szakértelem. Ezen probléma kiküszöböléséhez megoldásként szolgálhat:

- regionális projektmenedzsmenttel foglalkozó intézmények létrehozása,
- a közigazgatásban dolgozók képzése a pályázatírással, menedzsmenttel, közbeszerzéssel kapcsolatosan,
- a fejlettebb régiók és a kevésbé fejlett régiók közötti mentorprogramok kialakítása,
- a kisebb szereplők számára a pályázati rendszer egyszerűsítése.

8. ÖSSZEFOGLALÓ

A dolgozat egy átfogó képet nyújt Románi nyolc fejlesztési régiójának gazdasági teljesítményéről, középpontba helyezve a regionális egyenlőtlenségek feltárását, valamint a kohéziós politikának a szerepvállalását mindezek kiegyensúlyozásában. Az dolgozat elkészítése során részletesen ismertetve lettek az Európai Unió regionális politikájának az alappillérei, valamint mindezek fejlődése, amelyek meghatározó szerepet töltenek be az Európai Unió országok, mindez által Románia lehetőségeiben is. Miután Románia csatlakozott az EU-hoz jelentős változások voltak felismerhetők a regionális gazdaság átalakulásában, ezzel egyidejűleg pedig feltárult a regionális egyenlőtlenségek problémája, amely mind mai napig kiküszöbölést igényel. A kutatás egy egyértelműbb képet nyújt arról, hogy Románia fejlesztési régiói között nagymértékű különbségek vannak a gazdasági teljesítményben, valamint az Európai Unió források hatékony felhasználását tekintve is. Elmondható az, hogy a fejlettebb régiókban (például Bukarest-Ilfov) az unió által nyújtott támogatások nagyobb mértékben és hatékonyabban kerültek felhasználásra, mint a kevésbé fejlett régiókban.

Különböző mutatók segítségével magyarázhatjuk a fent leírt tényeket, az egyik ilyen az egyik ilyen az össz GDP, valamint az egy főre jutó bruttó hazai termék. Az össz GDP-t tekintve a 2013-2023 közötti időszakban jelentős növekedés volt tapasztalható, különösen Bukarest-Ilfov tekintetében, ahol tíz év alatt több, mint duplájára növekedett. Az átlagos növekedés tekintetében Bukarest-Ilfov után az Észak-Nyugat régió teljesített a legjobban, Dél-Kelet régió pedig a leggyengébben. Ugyanezek mondhatók el az egy főre jutó GDP esetén is. Elemzésre került Románia GDP összetétele is, ahol láthattuk, hogy a fővárosi régió teszi ki az össz GDP közel 30%-át, a többi régió aránya hasonlóan oszlik meg egymás között, legkisebb mértékben a dél-keleti régió járul hozzá az össz GDP-hez.

A nettó átlagbér változásáról a fejlesztési régiókban elmondható az a tény, hogy az elemzett tíz év során a fővárosi régióban volt a legnagyobb az átlagbér, valamint a legnagyobb növekedési ütemet az észak-nyugati és a Központi régióban tapasztalhattuk, a legkisebbet pedig Dél-Keleten. A nettó béreket ágazati bontásban megvizsgálva jelentős különbségeket láthatunk a bérszintek között ágazatonként és régióként is. Bukarest-Ilfov régióban szinte mindenik ágazatban a legmagasabb bérek voltak a jellemzőek, ezzel szemben Dél-Nyugat

Olténiában és a keleti régiókban több ágazaton belül is az alacsonyabb bérek voltak a jellemzőek Országos szinten a legmagasabb bérek a villamos- és hőenergia-termelés, közműszolgáltatás, az IT, a bányászipar, a közigazgatás, védelem, társadalombiztosítási tevékenységek az állami szektorban, valamint a pénzügyi közvetítők és biztosítások ágazatokon belül voltak jellemzőek, a legalacsonyabb béreket pedig a szállodák és éttermek ágazaton belül tapasztalhattuk.

A munkanélküliségi ráta vizsgálata során láthattuk azt, hogy a mutató értéke országos szinten csökkenő tendenciát mutat. Az elemzett tíz év során az országos munkanélküliségi ráta értéke alatt teljesítettek mindvégig Bukarest-Ilfov, Észak-Nyugat és Nyugat régiók, valamint a Központi régió csak egy évben lépte túl az országos átlagot, ezekkel ellentétben Dél-Nyugat Olténia és Dél-Munténia a leggyengébben teljesítettek.

A háztartások bevétele 2022-ig került elemzésre, ahol szintén a fővárosi régió produkált kiemelkedően, viszont a többi régióban is folyamatos növekedést tapasztalhatunk eltérő dinamikával.

A szegénységi rátát megvizsgálta elmondhatjuk azt, hogy országos szinten kis mértékben csökkent a mutató értéke, az átlagos csökkenési szint tíz év alatt 1,5% volt. Bukarest-Ilfov régióban csökkent a legnagyobb mértékben a szegénység, ezzel ellentétben a Központi régióban folyamatosan növekedett. A legnagyobb mértékű szegénység az Észak-Kelet és Dél-Kelet régiókban figyelhető meg.

A vállalkozások számának alakulása is elemzésre került, elmondhatjuk azt, hogy a 2013-2023-as időszakban mindenik régióban nőtt a vállalkozások száma, a legnagyobb növekedés a fővárosi régióban történt meg, ugyanakkor számottevő növekedést tapasztalhattunk az Észak-Nyugat és Észak-Kelet régiókban, valamint a Központi régióban is. A legkevesebb újonnan bejegyzett vállalkozás Dél-Kelet régióban volt.

Románia a 2014-2020 közötti költségvetési ciklusban jelentős mennyiségű támogatást kapott az Európai Uniótól. Elmondható az, hogy a legtöbb projekt a Dél-Kelet régióban valósult meg, ezzel szemben a fővárosi régióban a legkevesebb számú, de nagyobb értékű projektet valósítottak meg. Összességében elmondható az, hogy a projektek darabszáma, valamint értéke között korreláció van.

Sor került Románia fejlesztési régióinak rangsorolására pontozásos módszer segítségével, ahol azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a fővárosi régió számít a gazdaságilag legjobban

teljesítő régióknak, őt követi az Észak-Nyugat és Központi régió, leggyengébben teljesítő régiók közé pedig az Észak-Kelet és Dél-Kelet régiók sorolhatóak.

Az Európai Unióban három kategóriába sorolhatók a NUTS2-es régiók, kevésbé fejlett, átmeneti és fejlettebb régiókra. A kategóriák és a régiókat elemezve az az eredmény mondható el, hogy Románia legtöbb régiója a kevésbé fejlett kategóriába tartozik. A fejlettebb régiók kategóriába egyedül a fővárosi régió sorolható, az átmeneti régiók közé pedig a Központi régió, Észak-Nyugat és Nyugat régiók tartoznak.

A regionális konvergencia vizsgálta során a legfejlettebb és a legfejletlenebb régiók közötti közeledésre vagy távolodásra kerestük a választ. Az eredmények alapján elmondhatjuk, hogy országos szinten a területi egyenlőségek fokozódtak az elmúlt tíz év során. Egyedüli közeledés a nettó átlagbér és a szálláshelyeken eltöltött éjszakák száma esetében volt tapasztalható.

A vállalkozói sűrűséget elemezve elmondhatjuk, hogy a vizsgált periódusban mindenik régióban nőtt az ezer főre jutó vállalkozások száma, elmondhatjuk azt is, hogy a vállalkozások száma gyorsabb ütemben növekedett, mint ahogy a lakosság száma csökkent.

A duálmutató elemzése során 2023-ra elmondható az, hogy az átlag fölötti vállalkozói sűrűséggel rendelkező régiókban 1,73-szor több vállalkozás jut ezer főre, mint az átlag alatti vállalkozói sűrűséggel rendelkező régiókban.

A Hoover-féle koncentrációs index eredménye pedig azt mutatja meg, hogy 2023-ban országos szinten az egyenlőtlenség mértéke kicsi volt. Ezen mutató elemzése után is arra a következtetésre juthatunk, hogy Bukarest-Ilfov régió gazdasági szempontból kiemelkedő mértékben jobban teljesít, mint a többi régió.

Mindezen elemzés elvégzése előtt az előfeltevésem az volt, hogy Románia Európai Unióhoz való csatlakozása folyamatosan csökkenteni fogja a regionális különbségeket, valamint, hogy ezeket a különbségeket egyrészt a régióknak a gazdasági adottsága, másrészt az Európai Uniótól kapott fejlesztési finanszírozások hatékonysága határozza meg. Az kutatás végén az elemzéseket megvizsgálva elmondható az, hogy mindmáig jelentős regionális különbségek jellemzik a fejlesztési régiókat, a fejlesztési támogatások nem olyan mértékben csökkentik a különbségeket, mint ahogy az a célkitűzésben szerepelt.

IRODALOMJEGYZÉK

1. ADR Centru, Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru 2021-2027 (2020), elérhető online: <https://www.adrcentru.ro/dezvoltare-regionala-cat/pdr-centru-2021-2027/>. Letöltés dátuma: 2025.01.13
2. ADR Vest, Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 Regiunea Vest (2020), elérhető online: <https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/11/Strategie-PDR-Regiunea-Vest.pdf>. Letöltés dátuma: 2025.01.13
3. ADR Nord-Vest, Planul de dezvoltare regională Nord-Vest 2021-2027 (2020), elérhető online: <https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2021/02/PDR-NV-2021-2027-versiunea-feb-2021.pdf>. Letöltés dátuma: 2025.01.13
4. Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Est: Planul de Dezvoltare Regională Sud-Est 2021-2027 (2020), elérhető online: https://www.adrse.ro/Planificare/PDR_2021-2027. Letöltés dátuma: 2025.01.06
5. Albert, A., Csapó, J. (2004): Európai Unió Alapismeretek, elérhető online: <http://old.foldrajz.ttk.pte.hu/turizmus/letoltes/jegyzetue.pdf>. Letöltés dátuma: 2022.10.24
6. Az Európai Bizottság hivatalos oldala, (2021), elérhető online: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/panorama/2021/12/12-01-2021-cohesion-policy-2021-2027-budget-in-brief-hu?utm_source.com, Letöltés dátuma: 2025.01.13
7. Corina, C., Marianne, T., Phil, H., Karmenu, V. (2015): European structural and investment funds 2014-2020, Publications Office of the European Union, Luxembourg
8. Common rules on EU funds (2021-2027) – EUR-Lex (2024), elérhető online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4536652>. Letöltés dátuma: 2025.04.27
9. Európai Unió hivatalos statisztikai ügynöksége – Eurostat, elérhető online: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts>. Letöltés dátuma: 21.09.2024
10. Farkas, B. (2020): Az Európai Unió kohéziós országai a világgazdasági válságban, elérhető online: http://acta.bibl.u-szeged.hu/57736/1/muhelytanulmanyok_012_210-243.pdf. Letöltés dátuma: 2022.11.15

11. Flamm, B., L. (2004): Régiók, Regionális politikák Észak-Európában, elérhető online: https://phd.lib.uni-corvinus.hu/109/1/flamm_benedek_laszlo.pdf . Letöltés dátuma: 21.09.2024
12. György, O. (2020): Területi egyenlőtlenség mérése indexek segítségével Székelyföld vonatkozásában. In: Horváth, P. (szerk.): Regionális gazdaságtan a Kárpát medencében, Campus Kiadó, Debrecen.
13. Losoncz, M. (2017): Az Egyesült Királyság kilépése az EU-ból és az európai integráció, Budapesti Gazdasági Egyetem Kiadóhivatala, Budapest
14. Losoncz, M. (2021): Zöld költségvetés az Európai Unióban, elérhető online: https://www.parlament.hu/documents/126660/39139635/GKI_KT_tanulm%C3%A1ny.pdf?utm_source=com. Letöltés dátuma: 2025.01.13
15. Mihai A., Elena-Maria P., Luciana S. (2022): Regional Disparities in Romania after the European Union Accesion, elérhető online: https://strategica-conference.ro/wp-content/uploads/2024/09/14_22.pdf. Letöltés dátuma: 11.11.2024
16. Planul de Dezvoltare Regională 2021-2027 al regiunii Sud Muntenia (2024), elérhető online: <https://www.adrmuntenia.ro/pdr-20212027/static/1315>. Letöltés dátuma: 2025.01.06
17. Romániai statisztikai hivatal – INS Tempo, elérhető online: <https://insse.ro/cms/>. Letöltés dátuma: 21.09.2024
18. Soós, E. (2020): Regionális politika az Európai Unióban, elérhető online: <https://eta.bibl.u-szeged.hu/4862/12/OLVAS%C3%93LECKE%202.pdf>. Letöltés dátuma: 21.09.2024
19. SFC2021 Program sprijinit din FEDR (Investiții pentru ocuparea forței de muncă și creștere economică), FSE+, Fondul de coeziune și FEPAM- articolul 21 alineatul (3) (2021), elérhető online: <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2022/10/39167dfae713550b9c5ffa42555ea816.pdf>. Letöltés dátuma: 2025.01.06
20. SFC2021 Program sprijinit din FEDR, FSE+, Fondul de coeziune și FEPAM – articolul 21 alineatul 3, 2022, elérhető online: https://www.adrbi.ro/media/2907/programme_snapshot_2021ro16rfpr009_12_ro.pdf. Letöltés dátuma: 2025.01.13

21. Sorin, G., Izabella, G., Oana, C., Mihaela, F., Gabriel, H. (2021): Planul de Dezvoltare Regionala Nord-Est 2021-2027, elérhető online: https://www.adrnordest.ro/wp-content/uploads/2024/12/PDR-Nord-Est-2021-2027_decembrie-2024.pdf. Letöltés dátuma: 2025.01.06
22. Varga, O. (2024): Románia fejlesztési régióinak vizsgálata, elérhető online: <https://journal.uni-mate.hu/index.php/stm/article/view/4882/5736>. Letöltés dátuma: 2025.01.14
23. WP1: Synthesis report (2016): Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF), elérhető online: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e9182ca7-7a40-11e6-b076-01aa75ed71a1?utm_source.com, Letöltés dátuma: 2025.01.13
24. Yefang, H., Yee, L. (2009): Measuring Regional Inequality: A Comparison of Coefficient of Variation and Hoover Concentration Index, elérhető online: <https://benthamopen.com/contents/pdf/TOGEOGJ/TOGEOGJ-2-25.pdf>. Letöltés dátuma: 2025.05.31
25. Zsúgyel, J. (2006): Az Európai Unió Regionális Politikája és hatása a területi kiegyenlítődésre, elérhető online: <https://real-phd.mtak.hu/12/1/1078986.pdf>. Letöltés dátuma: 2024.12.28
26. 151/1998. számú törvény a regionális fejlesztésre vonatkozóan Romániában. Közlöny: Monitorul Oficial al României, 1998 július 15/265, elérhető online: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/15220>. Letöltés dátuma: 15.11.2024

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Románia nyolc fejlesztési régiójának elhelyezkedése	18
2. Ábra: Bruttó hazai termék alakulása (millió euró)	26
3. Ábra: Bruttó hazai termék/fő (euró/fő)	27
4. Ábra: Románia GDP összetétele regionális szinten 2023-ban (%)	28
5. Ábra: Nettó átlagbér változása régióként (Ron)	29
6. Ábra: Primer és szekunder szektor - termelő ágazatokban a nettó jövedelem 2023-ban (ron)	30
7. Ábra: Kereskedelem, szállítás és turizmus ágazatok nettó jövedelme 2023-ban (ron)	31
8. Ábra: Pénzügyi és üzleti szolgáltatások szektor nettó jövedelme 2023-ban (ron)	32
9. Ábra: Közszolgáltatások és társadalmi ágazatok nettó jövedelme 2023-ban (ron)	33
10. Ábra: Munkanélküliségi ráta (%)	34
11. Ábra: Háztartások bevétele a fejlesztési régiókban (millió euró)	35
12. Ábra: Szegénységi ráta a fejlesztési régiókban (%)	36
13. Ábra: Vállalkozások számának alakulása a fejlesztési régiókban (db)	38
14. Ábra: Projektek száma és költségvetése 2014-2020 között	40

TÁBLAJEGYZÉK

1. Táblázat: A regionális politika finanszírozási alapjai	5
2. Táblázat: A regionális szintek népességének minimális és maximális száma	19
3. Táblázat: Régiók stratégiájának felépítése	20
4. Táblázat: Régiók fejlettségi sorrendje	42
5. Táblázat: Régiók GDP/fő mutatója az EU-hoz viszonyítva	43
6. Táblázat: Regionális konvergencia vizsgálata	44
7. Táblázat: Vállalkozói sűrűség a régiókban (1000 fő esetén)	45
8. Táblázat: A duálmutató értéke a fejlesztési régiókban (vállalkozások száma-népesség összehasonlításában)	46
9. Táblázat: A Hoover index értéke a fejlesztési régiókban (vállalkozások száma-népesség összehasonlításában)	47

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /

diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: Gyergyai Hilda

A Hallgató Neptun kódja: ALA4GU

A dolgozat címe: Románia fejlesztési régióinak gazdasági teljesítménye

A megjelenés éve: 2025

A konzulens intézetének neve: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

A konzulens tanszékének a neve: Befektetési, Pénzügyi és Számviteli Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Csiksztereda év 2025 . 11. hó 02 nap

Gyergyai
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Gyergyai Hilda (hallgató Neptun azonosítója: ALA4GU)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének
követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Kovács év 2025. 11. hó 02. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Gyergyai Hilda
Neptun-kódja:	ALA4GU
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☐ BSc/BA ☒ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	Diplomadolgozat
A munka címe:	Románia fejlesztési régióinak gazdasági teljesítménye

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrekció, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Ötletelés, fordítás	ChatGPT – 3.5	

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve, verziója,	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet
----------------------	---------------------------------------	---	--------------------------------------

	elérhetősége		bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helyállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Kapovics....., 2025. 10 hó ..28. nap

Gyergyi

[Signature]

Hallgató aláírása

Konzulens/Témavezető aláírása